

MAGYAR IPARMŰVÉSZET

HUNGARIAN APPLIED ARTS

ÖTVÖSSÉG

FÉMMŰVÉSSÉG

BELSŐÉPÍTÉSZET

DISZLET- ÉS

JELMEZTERVEZÉS

TEXTILMŰVÉSZET

GOBELIN

BŐRMŰVÉSSÉG

KERÁMIA

PORCELÁN

ÜVEG

ALKALMAZOTT GRAFIKA

IPARI FORMATERVEZÉS

MŰVÉSZETELMÉLET

RESTAURÁLÁS

OKTATÁS

MŰHELYEK

GYŰJTEMÉNYEK

KIALLÍTÁSOK

SZAKIRODALOM

Németh János: Neptun-kút, Úttörőváros, Zánka (részlet) /
János Németh: Neptune Fountain, Pioneer Town
(now Children and Youth Centre), Zánka (detail)

GOLDSMITH'S ART

METALWORK

INTERIOR DESIGN

STAGE AND

COSTUME DESIGN

TEXTILE ART

TAPESTRY

LEATHER DESIGN

CERAMICS

PORCELAIN

GLASS

APPLIED GRAPHICS

INDUSTRIAL DESIGN

ART THEORY

RESTORATION

EDUCATION

STUDIOS

COLLECTIONS

EXHIBITIONS

LITERATURE

2014/2

Főszerkesztő:
KISS ÉVA művészettörténész

Szerkesztőbizottság:
DÁVID KATALIN művészettörténész
ERNYEY GYULA designer, szaktörténész
FELEDY BALÁZS művészetkritikus
MEZEI GÁBOR belsőépítész
N. DVORSZKY HEDVIG
művészettörténész
RITÓOK PÁL művészettörténész
SCHRAMMEL IMRE
keramikus és porcelántervező
SIMON KÁROLY designer

Olvasószerkesztő:
ANTAL MARIANN

Szerkesztő: VERESS KINGA

Hírszerkesztő:
NAGY FRANCISKA

Fordító: MENTE ÉVA

Felelős kiadó:
Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok
Alapítványa, KISS JÓZSEF

Gazdasági vezető: ANDA JUDIT
Telefon: 20/299-0767

Lapalapítók:
FEKETE GYÖRGY
N. DVORSZKY HEDVIG
SCHRAMMEL IMRE

Szerkesztőség:
1091 Budapest, Üllői út 33-37.
(az Iparművészeti Múzeum épületében)
Telefon: 218-7582
Fax/üzenetregyző: 218-7582
Adminisztrátor: Horváth Róbert
Fogadóórák: kedden és csütörtökön
10-től 12 óráig

Évente tízszer megjelenő művészeti folyóirat
Új folyam 21. – 2014/2 (március)

E számunk megjelenését
a Nemzeti Kulturális Alap
Folyóirat-kiadás Kollégiuma
és a Magyar Művészeti Akadémia
támogatta.

ISSN 1217-839X

E-mail cím:
magyariparmuveszet@gmail.com
info@magyar-iparmuveszet.hu

Honlap:
www.magyar-iparmuveszet.hu

E szám lapzártája: 2014. március 3.

A folyóiratban megjelent
illusztrációkat a szerkesztőség
digitálisan is megőrzi,
a kéziratokat azonban
nem tárolja és nem küldi vissza.
A leadott képanyag a meg-
jelenés után a szerkesztőségben
személyesen visszakérhető,
csütörtökön 10 és 12 óra
között.

Tervezés:
Tandem Stúdió
(tandemgrafika.hu)

Nyomás: Stoffel és Társai

A folyóiratban közölt szövegek
és fotók szerzői jogvédelem
alatt állnak. Utánnnyomásuk,
fénymásolóval való
sokszorosításuk csak a kiadó
előzetes hozzájárulásával
engedélyezett.

A lap előfizethető
a Nemzeti Művészeti és
Kulturális Kapcsolatok Alapítványa
10402166-21629389-00000000
számlaszámán vagy a szerkesztőségtől
kért postautalványon.

Előfizetési díja egy évre 7500 forint.

KIÁLLÍTÁSOK – MŰHELYEK

- Az élet szépségei és furcsaságai, csodái. Négy textilművész – Bényi Eszter, Kiss Katalin, Málík Irén és Rónai Éva – kiállítása a budapesti Csepel Galériában (*Wehner Tibor*)..... **2**
- A 2013. évi Moholy-Nagy László- és Kozma Lajos-ösztöndíjasok beszámoló kiállítása az Iparművészeti Múzeumban **8**
- Változás és folyamatosság 25 éves a Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíj (*Bendzsel Miklós*)..... **8**
- Formatervezési és kézműves-iparművészeti ösztöndíjasok (*Mascher Róbert*)..... **12**
- Utak a tradícióból. Giba Ágnes formatervező herendi termékcsaládja (*Mélyi József*)..... **17**
- Templomok, tornyok, harangok Zuglóban. Kiállítás a budapesti Lipták Villában (*Millisits Máté*) **20**
- Válogatás az elmúlt év gyermekkönyv-illusztrációiból (*Wittmann Ildikó*) **24**

KÖSZÖNTÉS

- A forma öröme. Németh János kerámiaszobrász 80 éves (*Gál József*)..... **32**

ÉRTÉKÖRZÉS – ÉRTÉKMENTÉS

- Az utolsó virágzás. Szecessziós óntárgyak az Iparművészeti Múzeum ötvösgyűjteményében (*Sipos Tünde*)..... **40**

VITA

- A tisztázatlan fogalmak tisztázása – az első bizonytalan lépés (*Wehner Tibor*)..... **44**

KÖNYV – HÍREK

- Kunkovács László: Pásztoremberek (*Selmeczi Kovács Attila*) ... **45**

TARTALOM

MAGYAR IPARMŰVÉSZET HUNGARIAN APPLIED ARTS

EXHIBITIONS – STUDIOS

- Beauties, oddities and miracles of life. An exhibition of four textile artists—Eszter Bényi, Katalin Kiss, Irén Málík and Éva Rónai at Csepel Gallery, Budapest (*Tibor Wehner*) **2**
- Reporting exhibition of the László Moholy-Nagy Design Grant and the Lajos Kozma Crafts and Design Scholarship holders, 2013, at the Museum of Applied Arts, Budapest..... **8**
- Change and Continuity 25th Anniversary of the László Moholy-Nagy Design Grant (*Miklós Bendzsel*)..... **8**
- Design grant and crafts and design scholarship holders (*Róbert Mascher*) **12**
- Tradition-based projects. Designer Ágnes Giba's Herend porcelain product family (*József Mélyi*) ... **17**
- Churches, towers, bells in Zugló district. An exhibition at the Lipták Villa (*Máté Millisits*).... **20**
- A selection of illustrations to children books published in 2013 (*Ildikó Wittmann*) **24**

LAUDATION

- The joy of form. Ceramic sculptor János Németh is 80 years old (*József Gál*) **32**

SAFEGUARDING VALUES

- The last blossom. Art-nouveau tin objects in the Metalwork Collection of the Museum of Applied Arts (*Tünde Sipos*)... **40**

DEBATE – BOOKS – NEWS

- To make indistinct concepts distinct—a first, uncertain step (*Tibor Wehner*)..... **39**
- László Kunkovács: Pásztoremberek [Hersdsmen] (*Attila Selmeczi Kovács*)..... **44**

Az élet szépségei és furcsaságai, csodái

Négy textilművész – Bényi Eszter, Kiss Katalin, Málik Irén és Rónai Éva – kiállítása a budapesti Csepel Galériában

■ A magyar kárpit-, illetve textilművészet négy nagyszonyának a Csepel Galériában 2014 januárjában rendezett kiállítása kapcsán önkéntelenül is felvetődik a kérdés: mi volt az ösztönzője, mi volt az indítóoka az alkotók, Bényi Eszter, Kiss Katalin, Málik Irén és Rónai Éva összefogásának, közös fellépésének? Nos, a kérdés válaszára nem a bonyolult művészetelméleti régiókban vagy koncepcionális körökben lelhetünk, hanem a művészeti hétköznapiakban: a négy alkotó régóta szoros baráti és munkakapcsolatokat ápol egymással, és kölcsönösen tisztelik és elismerik, figyelik egymás törekvéseit, még ha ezen törekvések között a szükségzerű megegyezéseken és azonosságokon túl esetenként eltérések is megfigyelhetők. E kapcsolatokat további művésztanári-tanítványi kontaktusok és alkotói együttműködések is szorosabbá fogják: Rónai Éva a budapesti Képző- és Iparművészeti Szakközépiskolában tanára volt Kiss Katalinnak, s Bényi Eszter, Málik Irén és Kiss Katalin ipari tervezőművészként hosszú évekig együtt tevékenykedett a jelentős és nívós munkát kifejtő, a hajdan virágzó magyarországi textilipari tervezésben élenjáró Latex Stúdióban, a Lakástextil Vállalat alkotóműhelyében. A négy textilművész közös bemutatkozásának tehát alapvetően emberi és szakmai okai voltak, amely okok eredői a közös múlton túlmenően is meglehetősen mélyen gyökereznek.

Elég áttekintően nézünk a négy művész szakmai életrajzára, és máris felmérhető, hogy négy jelentős életműbe kaptunk bepillantást a főként a közelmúlt időszakának terméséből válogatott művek csepeli kiállítása révén: Bényi Eszter, Málik Irén és Rónai Éva munkássága a hetvenes évek óta, immár négy évtizede, Kiss Kataliné a nyolcvanas évek óta, három évtizede épül. A pályakepeket önálló kiállítások sora, díjak és elismerések sokasága, s ami talán a legfontosabb, a magyar textil- és kárpitművészet közelmúltjának történetét megha-

tározó, emlékezetes kollekciók, munkák együttese gazdagítja. A négy művész négy önálló terembe rendezett műegyüttese mintegy jelezte a látogatónak, hogy a kapcsolódások, az összefüggések, a szemléleti rokonságok mellett karakteresen önálló stilisztikai sajátosságok, illetve technikai, anyagalkalmazási metodusok, eltérések is felfedezhetők. A legfontosabb összefogó jegyként talán a hagyománytiszteletet határozhattuk meg: a falhoz simuló, a síkba komponált, a természetes alapanyagokat kézművestechnikával fel-

Bényi Eszter: Belső fények / Eszter Bényi: Intrinsic Lights

[2012] *gyapjú, gomb, francia gobelin, varrás / wool, button, French Gobelin, sewing*
[100x100 cm]

Fotó: Neumann Ildikó

Bényi Eszter:
Imázslók
a holtakért /
Eszter Bényi:
Prayer-flags
for the Dead

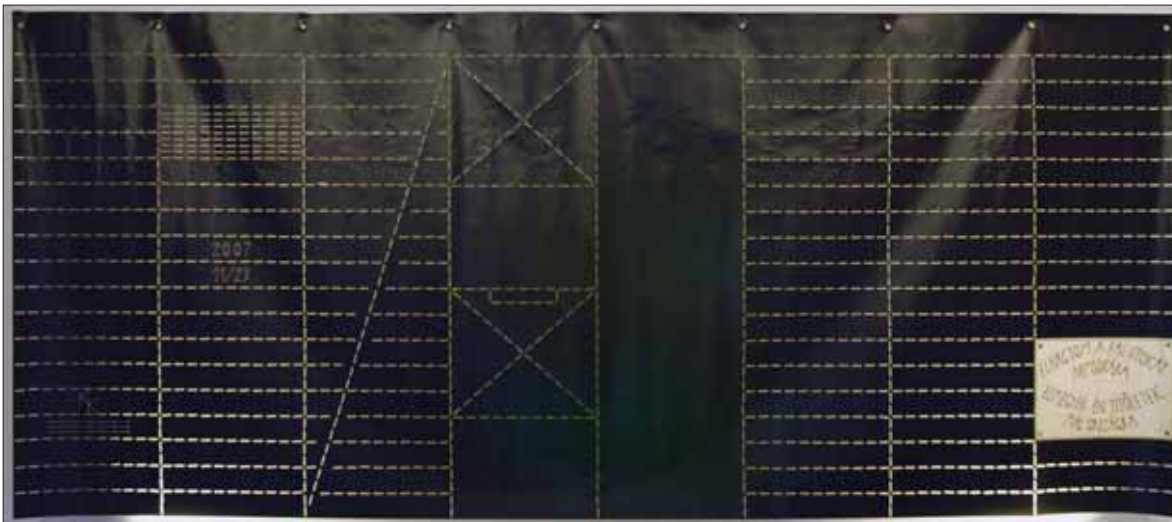
[2007] gyapjú,
francia gobelin /
wool, French Gobelin
[120x120 cm]

Fotó: Neumann Ildikó

dolgozó, a szőtt és a varrott-hímzett textilszál felhasználásával létrehozott kárpit vagy textil falikép műformájának kultiválását. Összefügg e jelenség a modern magyar textilművészet legújabb kori történetében megfigyelhető tendenciákkal és folyamatokkal: az úgynevezett eleven textil térnyerését, az ágazatnak a

múlt század hatvanas-hetvenes évtizedfordulójától lezajlott, az autonóm művészeti kifejezésre törő, a téri problémákat felvető, az új műformákat teremtő megújulását követően, a második évezred végére – immár szintetizálva a kísérleti textil vívmányait – újra a tradicionális kárpit, a textil falikép került a szakmai érdek-

**Kiss Katalin: Falvédő
egyszarvú nélkül /
Katalin Kiss:
Wall-hanging
without Unicorn**
[2007] *kamion-
ponyva, lyukasztás,
hímzés / tarpaulin,
punched, embroidered*
[145x350 cm]

**Kiss Katalin:
Hölgy egyszarvúval II. /
Katalin Kiss:
Lady with Unicorn, II**
[1996] *pamutvászon,
kézi hímzés / cotton,
hand-embroidered*
[125x155 cm]

lődés középpontjába. A változásokat, a fordulatokat jelzi az is, hogy Frank János 1980-ban közreadott, az experimentális kezdeményezéseket áttekintő *Az eleven textil*-könyvét két évtizeddel később, 2001-ben Jankovich Júlia *Az újjászületett gobelin* című, a tradicionális törekvéseket analizáló feldolgozásának megjelenése követte, az utóbbiban e kiállítás négy szereplőjének alkotói portréja is olvasható.

Bényi Eszternek a hagyományos gyapjúsál alkalmazásával, a klasszikus gobelinszövés technikájával kivitelezett kárpitjai két tematikai körbe illeszkednek, és két, vagy talán inkább három szölamra hangoltak: a Távol-Keleten, Japánban átélt táj-élményeket és ott felfedezett motívumokat idéznek, illetve a családi hagyatékban fennmaradt, az édesanya, a kiváló művészettörténész Supka Magdolna emlékét őrző írásos rekvizitumokra épülnek. Bényi Eszter kárpit-világában egyaránt magabiztosan rögzül az ábrázolási hagyományokhoz szervesen kapcsolódó, festőien csapongó, fenséges tájak világa, valamint izgalmas képi rendet teremt az egy-egy motívum megsokszorozása, ismétlése által megszülető, ritmikus kompozíció. A művek fontos alkotórésze a betűképek, illetve a szöveges részek megjelenítése, amelyeknek a tartalmi vonzaton túl kalligrafikus szerepük is van. Bényi Eszter eme többszölamú együttesét szervesen összefogja a

művek emlékszerű, finom lírával árnyalt, bensőséges atmoszférája.

A négy alkotó közül a formai kereteket leginkább

→
Kiss Katalin: Mantra
(részlet) / Katalin Kiss:
Mantra (detail)

[2014] fonóorsó,
pamutvászon, papír,
egyéni technika, a teljes
méret: 120x36x15 cm
/ spindle, cotton, paper,
individual technique,
full size:
120x36x15 cm

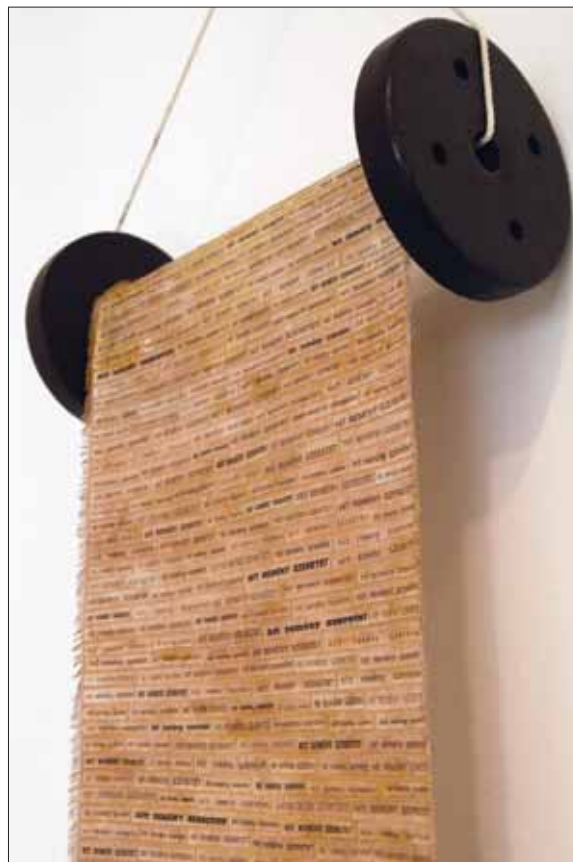
Kiss Katalin tágítja és feszegeti: bár egy-egy művén alkalmazza a gobelinszövést is – textilmaszkjai különös, meglepő, váratlan hatásokat indukáló kompozíciók –, az igazi terepe a varrott és a hímzett vászon falvédők megújított világa, de emellett megjelenik munkái körében a papírcetlikből kollázsszerűen ragasztott szöveg-tekercs-képtárgy, és az áttört, ezúttal vasúti vagonfelületet idéző, hatalmas ponyva is, ami ezúttal csaknem az, ami. A funkciót és a díszítést egyként szolgáló, a mindennapi életvitelhez nélkülözhetetlen alapigazságokat kimondó, a kép és a szöveg játékos egységét megteremtő, eredetileg inkább a mű-

Málik Irén: Fossilia I. / Irén Málik: Fossil, I

[2004] gyapjú, pamut, szövés / wool, cotton, weaving [60x55 cm]

Fotó: Málik Irén

Fotó: Kiss Katalin

vészetszociológia, mint a művészet körébe sorolható falvédők Kiss Katalin alkotta művészi utóképein múlt és jelen, egy letűnt kor már önmagában is leegyszerűsített motívumvilága és a modern kor, napjaink vizuális ikonjai keverednek egymással: megsült a csirkecomb, a konyhatündér keze alatt forr a leves, a háziúr-unikornis újságot olvas, és napfény ragyogja be a konyha minden zugát. Szépséges, csalfa világ textilgrafikai, mintegy csak a körvonalakkal jelzett alakjai és tárgyai között járunk.

A tradicionális, bár a megszokottnál kissé vastagabb gyapjúsál megszövéssel, s kissé ritkább felvetéssel alkotja meg kárpitjait Málik Irén, aki csepei születésű lévén, szorosan kötődik e városrészhez. Málik Irén pasztellszínekre, visszafogott és érzékenyen össze-

hangolt színvilágra redukált textil faliképei egy-egy központi motívumra koncentrálnak, aminek egyik eredője az is lehet, hogy bemutatott művei általában egy-egy pályázatra, egy-egy tematikus kiállításra készültek. A természeti motívumok, egy-egy hal- vagy lepke-fosszília, madarak csapata, illetve egy rusztikus kő ablak-építmény jelenik meg kompozícióinak fókuszában, de a művek szimbolikus jelentésekkel, töltetekkel áthatott emblematikussága a részletek kidol-

gozásának gondosságával és érzékenységgel ellenpontosított: közelebb lépve, közelebbről szemlélve feltárul e művek fantasztikusan összetett világa, színbéli árnyalatainak hallatlan gazdagsága, motívumainak megannyi részletből épülő, finom összetétele, fegyelmезetten kimunkált formarendje.

Rónai Éva kárpitjai és színes tusrajzai kettősségekben játszanak: a természetes és a meseszerű, a valóság és a fantázia-világ, a hétköznapiaságok és a különössé-

Rónai Éva:
Ne kívánd felebarátodat
/ Éva Rónai: Thou Shalt
Not Commit Adultery
 [2008] gyapjú,
 pamut, francia gobelin
 / wool, cotton,
 French Gobelin
 [155x170 cm]

Rónai Éva:
Navigare necesse est /
Éva Rónai:
Navigare necesse est
 [2001] *gyapjú, pamut,*
francia gobelin / wool,
cotton, French Gobelin
 [150x170 cm]

Fotó: Molnár Géza

gek villódzásában. E művész alkotásainak fókuszában az emberalakok, a természet és az ember alkotta tárgyak állnak: vagyis a minket körülvevő világ szereplői, környezeti elemei és tárgyai. Rónai Éva művészetének alapos ismerői, művei titkainak tudói előtt az is ismert, hogy élénk színekkel megszótt textilképeink családjának alakjai, gyermekei és unokái jelennek meg, de nem fotószerű ábrázolással, hanem különössé avatott jelenetek, fantasztikussá alakított jelenések, játékosan naiv szemléletű látomások szereplőiként. „A színek oly gazdag árnyalatai jelennek meg e kárpitfelületeken, hogy a mű már-már festői hatást kelt” – írja műveiről Jankovich Júlia. És a festőiségek eme kárpit- és kép-áradásában furcsa, vagy talán nagyon is hétköznapi történetek mesélődnek, amelyeknek hosszú-hosszú előzményei és kiszámíthatatlan következményei lehetnek, és ezért csupa-csupa rejtéllyel, titokzatossággal telítettek. A textilképek által megragadott pillanat

mindig rabul ejti, elvarázsolja, és a különösségek szféráiba röpti a nézőt.

Így adott bepillantást munkásságába Csepelen a magyar textilművészet oly gazdag jelenkorának négy, fontos életművet építő alkotója. Bényi Eszter, Kiss Katalin, Málík Irén és Rónai Éva alkotásai révén – egyszerűsítsük le bátran a dolgokat – az élet szépségei és furcsaságai, csodái bomlottak ki előttünk, s az élmények és emlékek kárpitokba, textil faliképekbe foglalt kompozíciói valami puhaságnak, lágyaságnak, finomságnak, légies könnyedségnek az óhaját, olt-hatatlan vágyát is tolmácsolták.

WEHNER TIBOR
 művészettörténész

(Négy textilművész – Bényi Eszter, Kiss Katalin, Málík Irén és Rónai Éva kiállítása. Csepel Galéria, Budapest, 2014. január 9–30.)

A 2013. évi Moholy-Nagy László- és Kozma Lajos-ösztöndíjasok beszámoló kiállítása az Iparművészeti Múzeumban

Változás és folyamatosság

25 ÉVES A MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ
FORMATERVEZÉSI ÖSZTÖNDÍJ

■ Negyed évszázados távlatban csakis a korszak lüktetését legérzékenyebben kitapintó alkotók képesek megjósolni, milyen irányt vesz majd egy következő

kor formaalakítása. Ilyen vizionárius művész volt Moholy-Nagy László: elképzelései hosszú évtizedekre előre vetítették a design, a művészet, a tervezés trendjeit és lehetőségeit. Mai világunkban huszonöt év talán még Moholy-Nagy koránál is több változást foglalhat magába, egy fiatal, pályakezdő formatervező számára a negyedszázados időtávlat valójában belát-

Fotó: Rév Marcell

Hukaya Simon:
Hajtogatott csempe /
Simon Hukaya:
Creased tile

[2013] *design-beton*
(*látszóbeton*), öntött,
20x20 cm egyenként /
design concrete, cast,
20x20 cm each

Geréby Zsófia:
Öltözékek városi
biciklistáknak
(Urban Legend 2014.
tavaszi–nyári kollekció)
/ Zsófia Geréby:
Clothing for urban
cyclists (Urban Legend,
Spring/Summer
collection, 2014)

Fotó: Hukaya Simon

hatatlan. Ebben a folyamatos átalakulásban egyre fontosabbá válnak a szilárd intézmények. A hazai rendszerváltozás éveiben a magyar design intézményrendszere is átformálódott: új gazdasági-társadalmi

környezetben új szervezetek születtek, új működési formák, új nemzetközi kapcsolatok jelentek meg; az Iparművészeti Egyetem emblemikus módon Moholy-Nagy László nevét vette fel. Ebben a mindig vál-

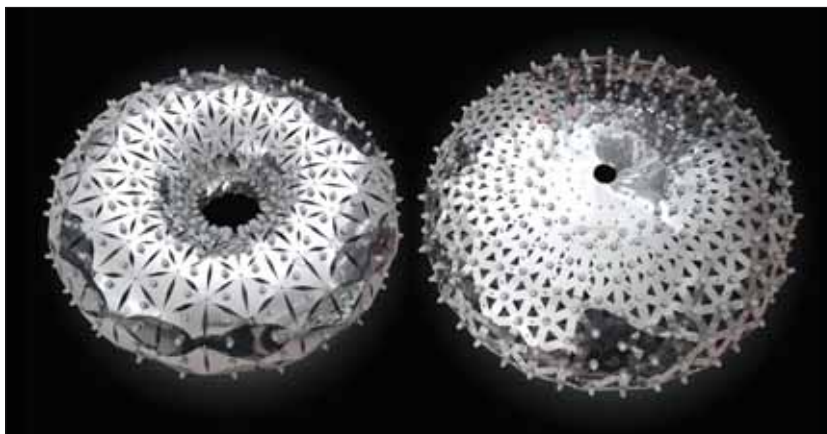
tozó környezetben különleges jelentőségű az a tény, hogy a Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíj 2013-ban immár huszonöt éves múltra tekinthet vissza. A kormányzati, felsőoktatási és vállalkozási szervezetek együttműködéséből létrejött és finanszírozott, működtetett ösztöndíj mindig is egyszerre jelentette a változás és a kontinuitás jelentőségének felismerését. Közel kétszáz fiatal alkotó számára biztosított lehetőséget az iskolák befejezése utáni, gyakran bizonytalan időszakban innovatív programok és projektek megvalósítására. Útmutatást adott és érté-

Németh Krisztina: Medál / Krisztina Németh: Medal
[2011] *rozsdamentes acél, titán, ezüst, préselt / stainless steel, titan silver, pressed [Ø 3 cm]*

Fotó: Püspöki Ágost

Juhász Ádám:
Adamlamp
(LED-technológiájú, beltérben és kültérben egyaránt használható függőlámpacsalád) /
Ádám Juhász:
Adamlamp
(hanging lamp lines with LED technology for both indoor and outdoor uses)
[2011]

Fotó: Juhász Ádám

Kiss-Gál Gergely: Plié bútorcsalád (Grand Plié asztal, Petit Plié ágyasztal, Plié installációs fal). Kivitelező: Plié by Atelier / Gergely Kiss-Gál: Plié furniture system (Grand Plié table, Petit Plié bed table, Plié installation wall). Manufacturer: Plié by Atelier [2011] *fenyő rétegelt lemez, préselt gumi/filc, alumínium, egyedi gyártású mart, hajtogatott szendvicspanel, asztal: 84x75x60 cm, ágyasztal: 28x66x32 cm, installációs fal: 240x160x6 cm / pine plywood, pressed gum/felt, aluminium, individually manufactured, corroded, bent sandwich panel, table: 84x75x60 cm, bed table: 28x66x32 cm, installation wall: 240x160x6 cm*

Lantos Tímea: Zöld pont termékcsalád (haszonnövények nevelésére, tálalására, fogyasztására és tárolására alkalmas edények). A kivitelezés helyszíne: Alföld Porcelán Edénygyár Zrt., Hódmezővásárhely; üveg: Gál Üveg Bt., Kecskemét / Tímea Lantos: Green Dot product line (vessels for growing, serving, consuming and storing cultivated plants). Manufactured at Alföld Porcelain Vessel Factory Ltd., Hódmezővásárhely; glass: Gál Glass Co. Kecskemét [2013] *porcelán, öntött, fondozás, parafa dugó / porcelain, cast, painted overglaze, cork*

Fotó: Kiss-Gál Gergely / Plié by Atelier

Fotó: Sziráki Lili

Fotó: Kiss-Gál Gergely / Plié by Atelier

ket teremtett, szilárd kiindulópontot kínálva a kreatív és minőségi munkához a formatervezés valamennyi területén. A Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíj a nemzetközi és hazai szintén folyamatosan változó kihívásaira adható válaszokhoz nyújtott hosszú

távra is érvényes háttérrel. Küldetésében felelős gondozóit és tehetséges felkaroltjait a névadó különleges képessége kötötte és köti össze: *látás mozgásban*.

BENDZSEL MIKLÓS
a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala
és a Magyar Formatervezési Tanács elnöke

Az írás megjelent a kiállítás katalógusának előszavaként.

Formatervezési és kézműves- iparművészeti ösztöndíjasok

A két elnevezés két izgalmas művészeti ágat takar, melyek tartalmát, megnevezését szüntelenül elemzik, kutatják. Épp a minap kérdezett rá egy újságíró, hogy minek köszönhető az eltérés a FISE, azaz a Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület magyar és angol

Somogyi Éva:
Térbeli illusztrációk,
Weöres Sándor
ABC-jének feldolgozása
egyedi könyvként /
Éva Somogyi: Spatial
illustrations. A unique
book adaptation of ABC
by Sándor Weöres
[2013] *papír, akvarell,
számítógépes grafika,
17x15, 5 cm
oldalanként /
paper, watercolour;
computer graphics,
17x15, 5 cm per page*

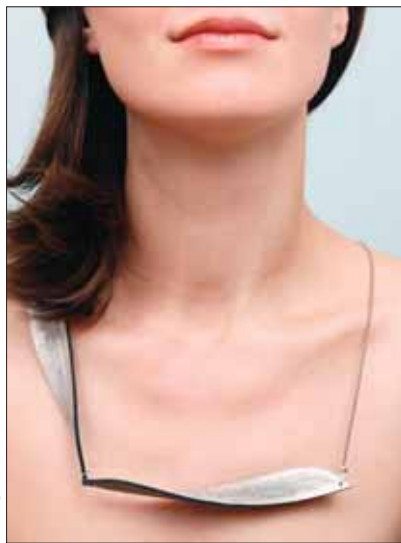

Sármán Nóra:
Öltözék (Nora Sarman
2014/2015. őszi–téli
kollekció) /
Nóra Sármán: Clothing
(Nora Sarman
Autum/Winter
collection, 2014/2015)
[2013] *felsőrész:
nyomott mintás
bülladék pamut-
anyagok, tüll, vatelin,
acetátbélés, egyedi
patchwork-technika,
ringlis összefűzés;
szoknya: softshell, gépi
varrás / upper
garment: waste cotton
fabrics with printed
patterns, tulle, wad,
acetate lining,
individual patchwork
technique, tied with
eyelets; skirt: softshell,
machine sewn*

Fotó: Ipsits Barbara

Fotó: Kovács Tamás

Ducsai Judit: Hibrid babahordozó (Baby Klocc kollekció) / Judit Ducsai: Hybrid baby carrier ('Baby Klocc' collection)

[2013] 100%-os gyapjúfűlk, alcantara, kloccolt / 100% wool felt, alcantara, traditional blocking technique [40x60x40cm]

megnevezésében? Valóban, így örököltük, angolul designerek, míg magyarul hagyományosan iparművészek szervezete vagyunk. Ezek a szavak az adott nyelven magában foglalják mindkét területet, nem láttuk indokoltnak a hosszabb megnevezést, ha pontosan fogalmaznánk, az angolba bele kellene szőni a craft, a magyarba pedig a formatervezés szavakat, hiszen tagjaink – ahogy az iparművész-szakmák gyakorlói is – e két területen tevékenykednek.

A formatervezés az ipari forradalom idején a kézművességből emelkedett ki, s később is sokszor nyúlt vissza a gyökereihez, őrizte meg termékenyítő alapként. Tehette ezt, hiszen a kézműves tervezők az ipari terméktervezők mellett folyamatosan alkottak az évszázadokon át napjainkig. A két területen dolgozó kollégák aránya változó, az ipari háttér fénykorában, az egyéni kezdeményezések rosszallásának idején a kézműves iparművészek egy kissé háttérbe szorultak,

Poppre Orsolya: Papuscipő (utcai lábbeli) / Orsolya Poppre: Loafers (street shoes)

[2013] gyapjú, szőrme, jubnappa, kecskevelúr, csomózás, hímzés, égetés / wool, fur, sheep nappa, goat velour, knotting, embroidery, burning

Fotó: Rajnai Ákos

Hidasi Zsófia: Ékszer (Falling táska- és ékszerkollekció) / Zsófia Hidasi: Jewel ('Falling' bag and jewel collection)

[2013] bőr, irodai tűzőkapocs, egyéni technika, hossz: 20 cm / leather, paper staples, individual technique, length: 20 cm

míg ma a formatervezőknek nehezebb a dolguk, sokszor maguknak kell a megfelelő kivitelezők után kutatniuk. A kézművesek, a „kózmások” mondhatni már megszokták, hogy magukra vannak utalva...

Kiállítóink, az ösztöndíjasok ezekhez a folyamatokhoz kaptak segítséget, amellyel eredményesen tudtak is élni. Egyéni megoldásaik, teljesítményük sikerén túl, a képviselt szakmák, művészeti ágak eredményét is ünnepelhetjük. Továbbmegyek, az ország kreatív iparának, újabb reménységeinek is örülhetünk. Számos remek példa bizonyítja, hogy az ilyen innováci-

Fotó: Botos Péter

Virág Hajnalka:
Lime (Space Traffic
szoborsorozat) /
Hajnalka Virág:
Lime (Space Traffic
sculpture series)

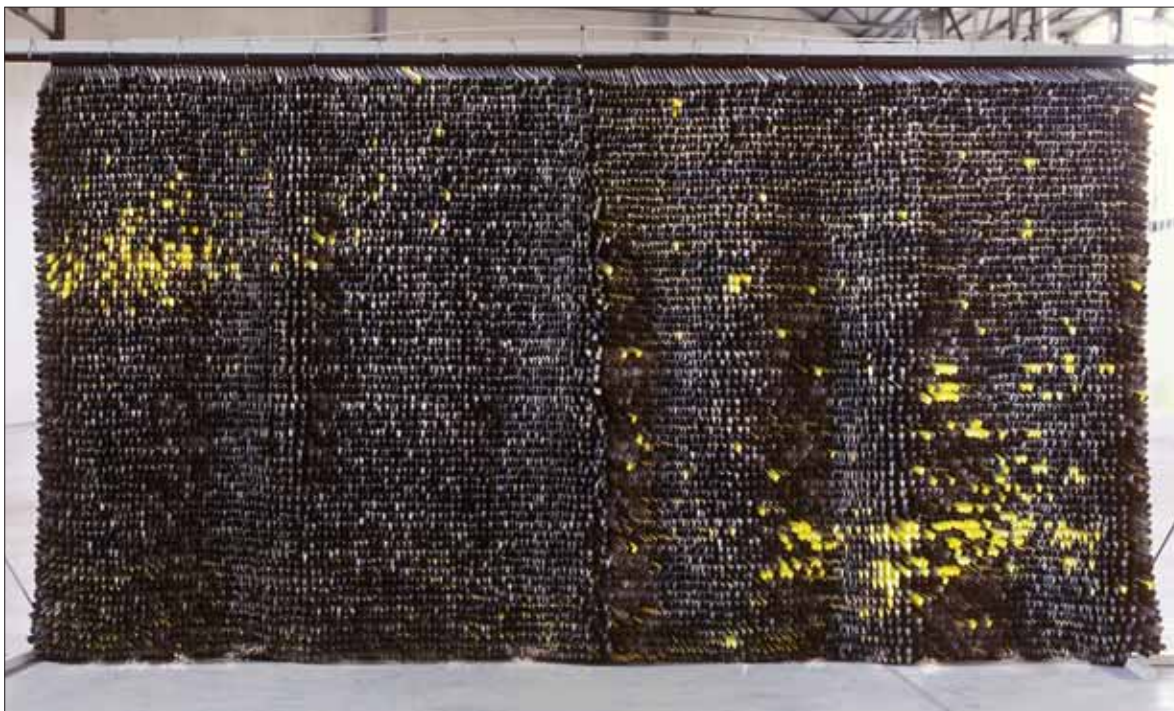
[2013] *csiszolt,*
olvasztott üveg,
ragasztott síküveg /
grinded, fused glass,
cemented plate glass
[13x34,5x12,5 cm]

Fotó: Monori Anita

Monori Anita:
Szilvapálinkás kiöntők /
Anita Monori:
Plum brandy jug
[2013] *porcelán,*
öntött, matricázott,
dugó: fa-polietilén /
porcelain, cast,
transfer, cork:
wood, polyethylene
[26x12x7 cm]

Újszászi Tünde:
A fekete téglalap /
Tünde Újszászi:
The Black Rectangle
 [2013] *festett papír,*
kenderzsineg, egyedi
szövés és csomózás /
printed paper, hemp
string, individual
weaving and knotting
 [cca. 200x400 cm]

Fotó: Rajnai Ákos

→
Barcsi Diána:
Okoskocka, készség-
fejlesztő gyermekjáték /
Diána Barcsi:
Clever Cube child skill
developing toy
 [2013] *különféle*
textilanyagok,
kézi szitanyomás,
varrás, applikálás /
miscellaneous fabrics,
hand sieve printing,
sewing, appliqué
 [2x / 12x12x12 cm]

ókból, kézművescsodákból kis segítséggel életképes termékek, vállalkozások nőhetnek ki, divatos szóval startupok indulhatnak hódító útjukra.

Az elmúlt években a FISE háromszor is kiállíthatott neves londoni designvásárokon. Élmény volt közelről látni, ahogy az itthon érlelt alkotások magukra vonták a szakma figyelmét, és a pályakezdő iparművészek „kénytelenek voltak” állni az érdeklődők, újságírók rohamát.

Az azonban, hogy valaki idáig eljusson, sok munkával jár. A pályakezdő alkotók is itt élnek köztünk, és miközben szeretnék gyakorolni szakmájukat, megvalósítani dédelgetett ötletüket, talpon is kell maradniuk. Korábban több szervezet is igyekezett segítségükre lenni, az egyéni ötletek felvirágoztatásában. Még mi is rendelkezünk olyan kerettel, amelyből évente több stúdió-ösztöndíjat adhattunk ki. Mára – épp akkor, amikor szinte az ország fél gazdaságát az innovációra alapoznánk – az ilyen források eltűnöztek.

Fotó: Véghe Andrea

Becsüljük hát meg a Moholy-Nagy- és a Kozma-ösztöndíjak rendszerét!

E megnyugtató háttér nélkül kiállítóink közül is többen félretették volna az itt látható tárgyakat, fejlesztéseket. Helyettük több eladható kis műtyűrt készítették volna, esetleg több tanítási órát vállaltak volna, idővel talán – ahogy egyre többen a fiatalok közül – elhagyták volna a szakmájukat is...

Tegyük meg a tőlünk telhető legtöbbet, hogy e két ösztöndíjpályázat védőszárnya alatt az anyagi támoga-

tást, a szakmai segítséget a jövőben is megtalálják az ifjú alkotók. Évről évre újabb húsz, vagy akár negyven alkotó önthesse végleges formába elképzelését, legyen az akár formatervezési, akár kézműves-iparművészeti alkotás!

MASCHER RÓBERT
designer, a FISE elnöke

Elhangzott a kiállítás megnyitóján.

(A 2013. évi Kozma Lajos- és Moboly-Nagy László-ösztöndíjasok beszámoló kiállítása. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 2014. február 20–április 6. Moboly-Nagy László formatervezési ösztöndíjas kiállítók: Geréby Zsófia, Giba Ágnes, Hukaya Simon, Jani Zsuzsanna, Juhász Ádám, Kiss-Gál Gergely, Lantos Tímea, Németh Krisztina és Somogyi Éva. Kozma Lajos kézműves-ipar-

Fotó: Kőrödi Zsuzsanna

Fotó: Rajnai Ákos

**Kanics Márta: Reflektív textil (Népi szövés technika újraértelmezése III.) /
Márta Kanics: Reflexive textile (Reinterpretation of a folk weaving technique, III)**

[2013] pamut- és gyapjúfonal, fényvisszaverő szalag,
egyesi szövés, 36-os méret / cotton and wool thread, light-reflecting band,
individual weaving technique, Size: 36

művészeti ösztöndíjas kiállítók: Barcsi Diána, Ducsai Judit, Hidasi Zsófia, Kanics Márta, Monori Anita, Poppre Orsolya, Sármán Nóra, Újszászi Tünde, Virág Hajnalka és Varga Dóra.)

Giba Ágnes munkájáról lásd a 17–19. oldalakon közölt cikket.

A fotókat a Magyar Formatervezési Tanács
és a Magyar Alkotóművészeti Közhazsnú Nonprofit Kft.
hozzájárulásával közöljük.

**Varga Dóra: SYNC I. /
Dóra Varga: SYNC, I**

[2013] üveg, pâte de verre, fusing-technika
(casting) / glass, pâte de verre, fusing
technique (casting)
[23x12x7 cm]

Utak a tradícióból

Giba Ágnes formatervező herendi termékcsaládja

■ Ritka az olyan település Magyarországon, amelynek neve egyben márkanév is. Herendnek ez a hírnév egyszerre előnye és nehéz terhe, hiszen a több mint százötven éves múlt nemcsak ismertséget, könnyű azonosíthatóságot, de egyben kötöttséget, adott esetben behatároltabb jövőképet is jelenthet. Talán maga a fogalomválasztás, vagy a markáns kézműves-tradíció az oka, hogy néhány évvel ezelőttig Herend sokkal erősebben kapaszkodott saját múltjának egyes – korábban a siker garanciáját jelentő – darabjaiba, mint amennyire azt magának ma egy, a 21. századi globális

piac körülményei között helytállni akaró, nagy múltú cég a lassú leépülés kockázata nélkül megengedhetné. Az, hogy a „hagyomány és stílus-teremtő termékfejlesztés” jelmondata nem csupán üres frázis volt, igazolja a 2013-as Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíj keretében létrejött együttműködés, Giba Ágnes formatervező és a Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. között.

Ha a világ nagy hagyományokkal rendelkező porcelángyárait tekintjük, számos példát találhatunk fiatal alkotók bevonására, s ezen az úton a termékpale-

Giba Ágnes:
Blaeu étkészlet
(prototípus). Kivitelező:
Herendi Porcelán-
manufaktúra Zrt.,
Herend (felülnézet) /
Ágnes Giba:
Blaeu dinner set
(prototype).
Manufacturer: Herend
Porcelain Manufactory
Ltd. (top view)
[2013] porcelán,
korongozott /
porcelain,
wheel-thrown

Fotó: Bak Zsolt

ta frissítésére. Herend, a világ legnagyobb kézműves porcelánmanufaktúrája, ahol a megrendelők több mint 15 ezer forma és az azokhoz tartozó több mint négyezer mintakészlet között válogathatnak, ebben a tekintetben az elmúlt időkig inkább volt hasonlítható hatalmas óceánjáróhoz, amelyen a legkisebb manőver is rengeteg energiát és még több időt igényel. Pedig a világ (a tenger) időközben alapvetően megváltozott, mind a főúri megrendelők türelme, mind a biztos szocialista megrendelések kényelmessége a múlté: ma az online rendelések, a részletes marketingtervek, a komputerek és a digitális pénzügyi rendszerek világában minden felgyorsul, a várakozások lerövidülnek. A zseniális Fischer Mór által felvirágoztatott, a mindenekfelett a magyar arisztokrácia igényeit kielégítő gyárból a piac nyomására ma olyan manufaktúrát kell formálni, amely már nemcsak hogy ügyesen egyensúlyoz a tradíció határmezsgyéjén, hanem ebből kiindulva bátran újít is. Sőt, valószínűleg önmagában már nem is elég az Apponyi-minta vagy a pikkelymintás állatfigurák megújítása; szemléletváltás nélkül a porcelángyár menthetetlenül lemarad a nemzetközi versenyben.

A szemléletváltás jele volt a porcelánmanufaktúra által fiatal művészek számára meghirdetett ösztöndíjak sora, amellyel nem csupán a Herend Stúdió nyolcvanas évekbeli újíto tradíciója értelmeződött újra, hanem talán valóban új utak nyíltak meg az egyetemről éppen csak kikerülő formatervező-generáció számára is. A példa most már adott, a Kozma Lajos-ösztöndíjas Kaintz Regina ékszerkollekciója után Giba Ágnes magas színvonalú, valóban Herend igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével megtervezett „reggeliző- és étkezőszerviz formaparkja” eljutott a prototípusig. Abban az időben, amikor Herend évente körülbelül három-négyszáz új termékkel bővíti a választékát, amely rendszeresen megmértetik többek között a frankfurti *Ambiente* nemzetközi lakberendezési szakkiállításon, egyetlen készlet terve még nem tűnik különösebben jelentős változásnak, azonban az együttműködés módja és a terv végig gondoltsága annál inkább. A Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt. a Moholy-Nagy László Formatervezési Ösztöndíj keretében megfinanszírozta a fiatal tervező munkáját, illetve minden támogatást megadott, hogy élhessen a gyár szellemi kapacitásaival és materiális eszközeivel.

Giba Ágnes: Blaeu étkészlet (prototípus).
Kivitelező: Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt., Herend /
Ágnes Giba: Blaeu dinner set (prototype).
Manufacturer:
Herend Porcelain Manufactory Ltd.
 [2013] *porcelain,*
korongozott /
porcelain,
wheel-thrown

Fotó: Bak Zsolt

Giba Ágnes: Blaeu étkezés. Kivitelező: Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt., Herend / Ágnes Giba: Blaeu dinner set. Manufacturer: Herend Porcelain Manufactory Ltd.

[2013] *porcelán, öntött/korongozott, kék dekorral / porcelain, cast/wheel-thrown, with blue decoration*

Giba Ágnes a kezdetektől a prototípusig vezetett dokumentációja és maga a terv arról tanúskodik, hogy a tervező élni is tudott mindezzel.

Pedig az elvárások komolyak voltak. A készleteknek, illetve az egyes daraboknak mindenekelőtt több ponton illeszkedniük kellett Herend formavilágához,

Giba Ágnes: Blaeu étkezés. Kivitelező: Herendi Porcelánmanufaktúra Zrt., Herend / Ágnes Giba: Blaeu dinner set. Manufacturer: Herend Porcelain Manufactory Ltd.

[2013] *porcelán, öntött/korongozott, aranydekorral / porcelain, cast/wheel-thrown, with gold decoration*

méreteihez, egyszerre kellett hordozniuk a tradicionális és a korszerű formajegyeket. További elvárás volt, hogy a létrejövő új termék kellően dekorálható legyen, herendi mintákkal, azaz körülbelül ezer lehetséges dekorációval. A tervező maga elé állított mércéje is magas volt: egyszerre törekedett eleganciára, egyszerűségre, újtásra és variabilitásra. Fontos szempontja volt a multifunkcionalitás. Olyan, egyszerű, többek között könnyen halmozható termékcsaládot tervezett, amely közös alapot jelentő körszimmetrikus alaprajzával, illetve egyedi formajegyeivel mégis kitűnik a korábbi kínálatból.

Giba Ágnes nem csupán saját művészi víziójából, hanem gondosan egymásra épített kutatásokból indult ki. Marketingelemzéseket végzett, amelyekhez felhasználta a korábbi gyári eredményeket, az ez alapján kiválasztott célcsoportot tovább analizálta. Herend megújulásának jegyében termékeivel elsősorban a fiatalokat célozta meg, mindez pedig nem egyszerű egy olyan közegben, amelyben azért még mindig a tradíció maradt túlsúlyban, és ahol a vevőkör átalakításának szándékát számos – sokszor valószínűleg jogos – piaci félelem övezi. A fiatal tervező a gyár munkatársainak segítségével megismerkedett a porcelángyártás részleteivel, közben megvizsgálta a konkurens termékek erősségeit és gyengeségeit. Tervezésébe bekalkulálta a mosogatógép vagy a mikrohullámú sütő által diktált követelményeket, vagy azt a tényt, hogy a növekvő orosz piac a nagyobb méretű csészéket preferálja.

A tervezés jól dokumentált fázisain át végül egy nagyon komplex, többek között alternatív tálalási eszközökkel kibővített, folyamatosan fejlődő és fejleszthető készlet jött létre, s az olyan problémákat, mint a teáskanna különleges invenciával elhelyezett hatalmas fülének viszonya a konyhaszekrényben gyakran szűkösen rendelkezésre álló térrel, a jövőben a manufaktúrában belül a munkatársakkal továbbra is együttműködve lehet megoldani. Ez az együttműködés lehet a kulcs: Giba Ágnes készletének egyszerű és következetes tervei ebben a tekintetben Herend megújulásának egyik potenciális útját jelenthetik.

MÉLYI JÓZSEF
művészettörténész

Templomok, tornyok, harangok Zuglóban

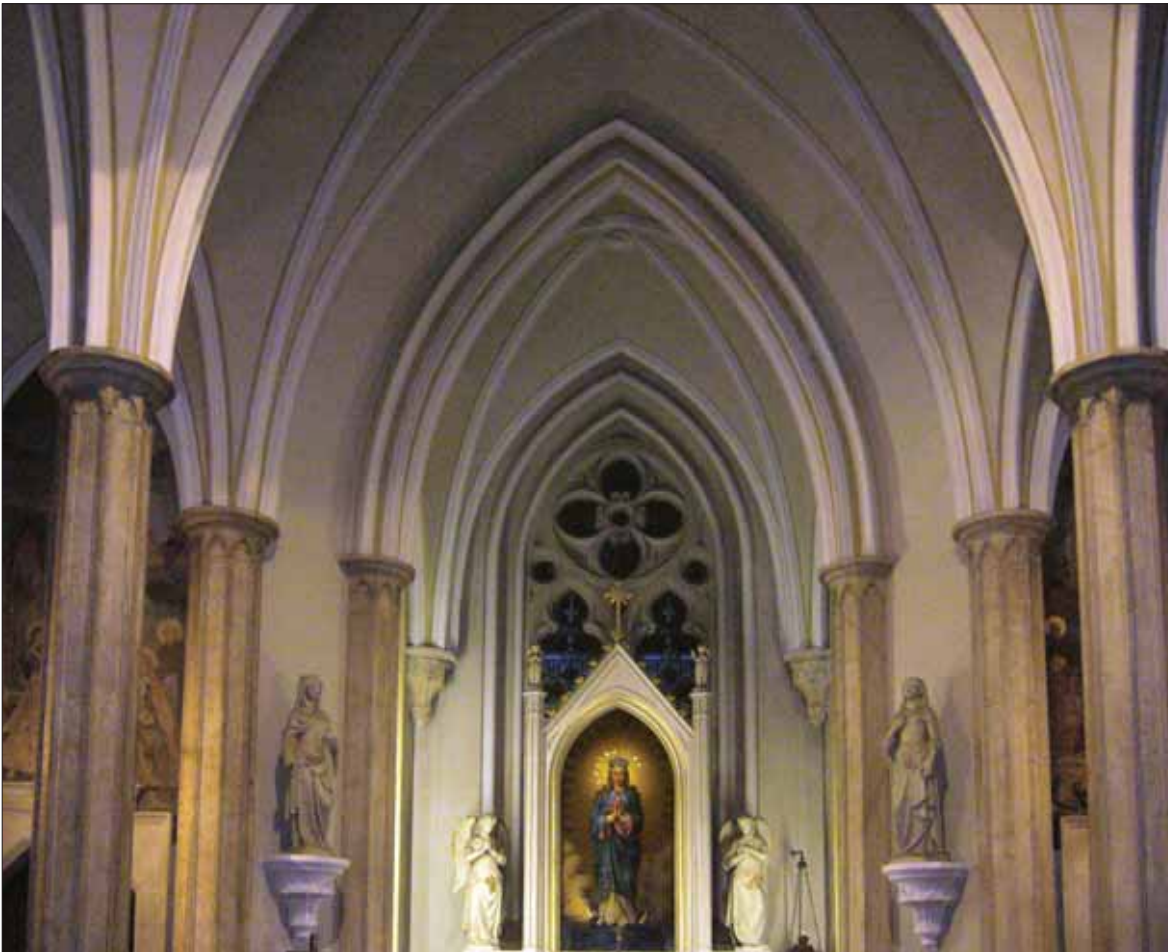
Kiállítás a budapesti Lipták Villában

■ Budapest XIV. kerületének szakrális értékeit bemutató kiállítás nyílt a zuglói Lipták Villában 2014. március 21-én. A tárlat május közepéig látható a Hermina út 3. szám alatti épületben. A kiállítás neves építészek, Hild József, Alpár Ignác, Rimanóczy Gyula és Hajós Alfréd, méretükben eltérő, de művészi kvalitásban egyenrangú alkotásait mutatja be.

A mostani írásomban a kerület gazdag templom-építészetéből adok ízelítőt.

ZUGLÓ TÖRTÉNETE

Zugló Budapest XIV. kerülete, amely a város középső részén terül el, átmenetet képez a több száz éves ősi belvárosi kerületek és a külső városrészek között.

Fotó: Millisits Máté

Hermina-kápolna, szentély (részlet), Budapest XIV., Városliget, Hermina út (az építéskor: Pest, Városerdő). Építész: Hild József / Sanctuary of the Hermine Chapel (detail). Hermina Street, City Park Budapest, XIV (at the time of the building: Town Forest, Pest). Architect: József Hild [1842–1856]

Zuglói református templom, átépítési látványterv egy 1965-ben kiadott képeslapon, Budapest XIV., Róna (akkor Lumumba) utca / Zugló Lutheran Church. Visual design of rebuilding on a picture postcard edited in 1965. Róna (at that time Lumumba) Street, Budapest, XIV

→
Hermína-kápolna, orgona (részlet) / Organ of the Hermine Chapel (detail)

Zuglóról – mint fővárosi kerület kialakításáról – 1930-ban határoztak a XVIII. törvénycikk alapján. Önálló közigazgatási egységként 1935-ben jött létre 67 ezer lakossal, területe 18,74 négyzetkilométer.

Az 1873-ban egyesített főváros tíz kerületből állt. Abban az időben a mai Zugló területét három kerület alkotta; legnagyobb részben a VI. és a VII., kisebb mértékben a X. kerület.

A XIV. kerület nyolc városrészről áll, amelyek a következők: Alsórákos, Herminamező, Istvánmező, Kiszugló, Nagyzugló, Rákosfalva, Törökőr és Városliget. Zugló lakossága a városrészekbe a 19. század utolsó harmadában és a 20. század első felében fokozatosan települt be. Zuglót több fővárosi jelentőségű főútvonal osztja több részre. A kerület főútjának a Thököly út tekinthető, míg a legtöbb értékes, impozáns épület a Stefánia és a Hermína úton található.

ZUGLÓ ÉKSZERDOBOZA

A kiállításon bemutatott legrégebbi szakrális épületet Hild József tervezte 1842-ben. A romantikus stílust képviselő Hermína-kápolna Zugló ékszerdobozza, melyben a kerület legrégebbi harangja és orgonája rejtőzik. A kápolna József nádor fiatalon elhunyt leánya, Hermína emlékére és Kisboldogasszony tiszteletére készült.

Felszentelési ünnepségén, 1856. szeptember 8-án Liszt Ferenc maga vezényelte szerzeményét, az *Esztergomi misét*. A kápolna üvegképeit a zuglói iparművész Zsellér Imre készítette az 1920-as évek közepén. Az 1930-as évekig a Hermína-kápolna volt a Herminamező római katolikus plébániatemploma, jelenleg a Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrend gondozásában áll.

A 120 ÉV ALATT KÍVÜL-BELÜL TÖBBSZÖR „RUHÁT CSERÉLT” TEMPLOM

Az 1873-ban egyesített Budapesten a zuglói templom épült meg másodikként az új főváros református templomai közül. A Kálvin téri templomtól való nagy tá-

Fotó: Millits Máté

volság készítette Zugló lakosságának reformátusait a templomépítésre, hogy hitéletüket lakóhelyükhöz közel található épületben gyakorolhassák. Korábban az istentiszteleteket különböző világi helyszíneken tartották, a magánháztól a fogadón át a helyi iskoláig. A templomépítés egy földbirtokos adományozta telken,

a Róna utcában 1893-ban indult el, elkészülése után Szász Károly püspök szentelte fel 1894. november 14-én.

A Feszty Gyula építész tervezte historizáló stílusú „szenthajlékot” a barokk formavilága hatotta át. A 20. században többször átépítették, az 1939-es változta-

Fotó: Millisits Máté

Zuglói református templom, Budapest XIV., Róna utca.
Építész: Feszty Gyula,
az új toronysisak tervezője: Fekete György / Zugló Lutheran Church. Róna Street, Budapest, XIV.
Architect: Gyula Feszty,
the new steeple designed by György Fekete
[1893–1894] az utolsó átépítés: 1986–1994 / last rebuilding works: 1986–1994

**Páduai Szent Antal-
templom, sisak
(toronyra helyezés
közben), Budapest XIV.,
Bosnyák tér. Építész:
Rimanóczy Gyula /
Steeple of the Anthony
of Padua Church
(while placed atop of
the tower). Bosnyák
Square, Budapest XIV.**

**Architect:
Gyula Rimanóczy
[1941–1946]**

*a toronysisak
beemelése:*

*2014. január 21. /
steeple placed:
21 January 2014*

Fotó: Millisits Máté

tások a homlokzat barokk jellegét erősítették, az 1963–1974 közötti teljes átépítéssel „konstruktivista” jellegét kapott, a süveg eltávolításával a torony lapos lezárásúvá vált. Az utolsó nagy átépítés 1986-tól 1994-ig tartott. Fekete György belsőépítész tervei alapján ekkor készült el a torony rozsdamentes acélcsövekből álló vázsisakja, amelynek kialakítása a magyar Szent Ko-

rona felső részének, a Corona Latinának ívformáit idézi.

Az átépítési munkálatok során az orgona a karzatról visszakerült a régi helyére a szószék mögé, így 260 főre nőtt a templom befogadóképessége. A toronyban két harang függ, az egyiket 1939-ben öntötték Sopronban, a másikat 1948-ban Szlezák Rafael készítette Rákospalotán.

TORONYÉPÍTÉS

AZ ALAPKÖLETÉTEL UTÁN HETVEN ÉVVEL

Zugló egyik közlekedési csomópontjának, a Thököly út és a Nagy Lajos király útja találkozásának alsórakosi oldalán áll a Padovai Szent Antal tiszteletére szentelt plébániatemplom.

A szakrális épület tervezésére, a kegyúri jogokat gyakorló Budapest székesfőváros által 1941-ben kiírt pályázaton Rimanóczy Gyula két különböző építészeti felfogásban megfogalmazott tervvel indult. Az egyik tervben hosszahajós, egytornyú megoldású, a másikban kupolás lefedésű, centrális alaprajzú, különálló harangtornyú plébániatemplom megépítésében gondolkodott.

Az építtető a hagyományosabbnak tekinthető, hosszahajós terv megvalósítása mellett döntött.

Az alapkőletétel 1941. december 14-én, a felszentelése pedig 1946. augusztus 18-án Mindszenty József hercegprímás szolgálatával történt. A közel háromezer hívőt befogadó épület tornyának megépítése az 1940-es évek második felében az anyagi források szűkössége miatt tizenöt méter magasságban abbamaradt. Közel hetven év után Zugló önkormányzata és az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye anyagi támogatásának köszönhetően 2013. október 1-jén elkezdődhetett a toronyépítés befejezése az eredeti tervek alapján. A 2014 tavaszára elkészülő toronyba az eddigi két harang mellé még kettőt helyeznek el. Az új harangok Gomboš Miklós harangöntő mester műhelyében készülnek Órbottyánban.

MILLISITS MÁTÉ

művészettörténész, művelődéstörténész

(Templomok, tornyok, harangok Zuglóban. Lipták Villa, Budapest, 2014. március 21–május 16.)

Válogatás az elmúlt év gyermekkönyv-illusztrációiból

Szegedi Katalin:
Illusztráció Finy Petra
**A fűszerkatona –
Hét földrész meséi**
című könyvéhez /
Katalin Szegedi:
Illustration to the book
**A fűszerkatona –
Hét földrész meséi (The
Grocery Soldier—Tales
from Seven Continents)**
by Petra Finy
[Cerkabella, 2013]

■ Az elmúlt egy év illusztrált könyveit áttekintve számos, művészi igénnyel megkomponált, szépségével kitűnő kiadvánnyal találkozhatunk.

A magyar gyermekkönyvek jellemzően a hazai közönségnek készülnek; a kiadók gyakran elmondják, hogy a nemzetközi szintén való érvényesülés szán-

déka egyelőre a háttérbe szorul a könyvek kiadásakor, a szép kivitelezésű könyvek elsősorban az itthoni pallettát színesítik.

Érdekes megfigyelnünk, hogy napjaink magyar könyvillusztrációi milyen sajátos képet mutatnak. Egyrészt azt, hogy mennyire függetlenek a máig népsze-

→
Herbszt László:
Illusztráció Finy Petra
Szárnyak és paták
című könyvéhez /
László Herbszt:
Illustration to the book
Szárnyak és paták
(Wings and Hooves)
by Petra Finy
[Kolibri, 2013]

→
Rofusz Kinga: Borítókép
Finy Petra Szívmadár
című könyvéhez /
Kinga Rofusz:
Cover illustration to the
book Szívmadár (Heart
Bird) by Petra Finy
[Vivandra, 2013]

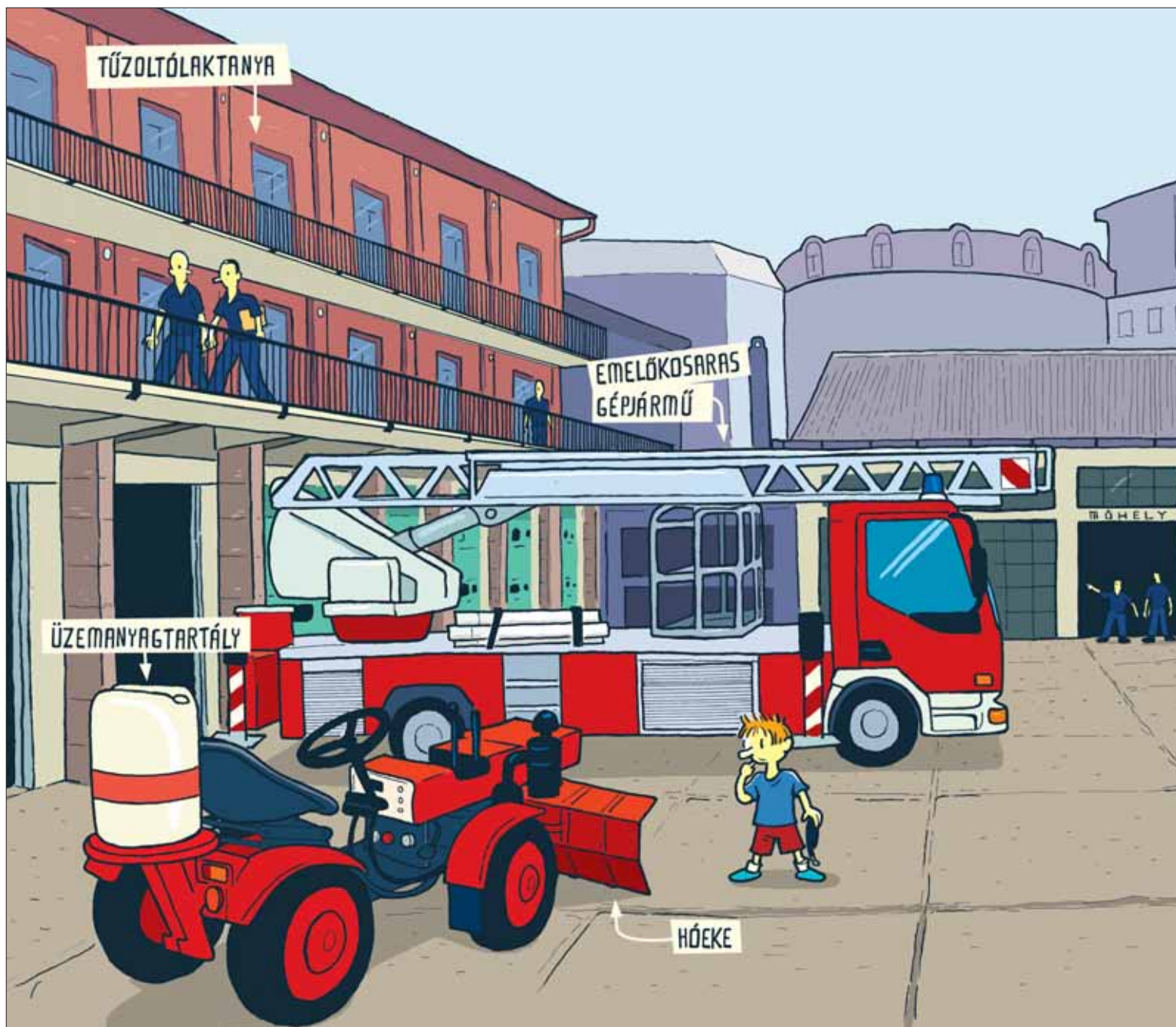
rű és újra kiadott klasszikus alkotók (Reich Károly, Réber László, Kass János és mások) munkáitól: kevés kortárs alkotó munkájáról mondható el, hogy a „réginyagok” inspirációs forrásként szolgáltak volna. A két-éves évektől megjelenő illusztrációk nem tekinthetők a hetvenes-nyolcvanas évek folytatásának, következményének. Sokkal erőteljesebbnek érezhetjük az egyéb művészeti és alkalmazott művészeti ágak (festőművészet, reklámgrafika stb.) hatását rajtuk, vagy éppen a külföldi trendek adaptálását a hazai környezetbe.

A jelenlegi magyar könyvpiacra, azt láthatjuk, rendületlen népszerűségnek örvendenek a retró stílusú

újrakiadások. A kortárs illusztrátoroknak ezek mellett kell saját műveiknek érvényt szerezni, ami, bár nem könnyű, mégsem lehetetlen: a három-négy évtizeddel ezelőtt, az akkori könyvkiadási szokásoknak megfelelően hatalmas, több tízezres példányszámban megjelent (és ezáltal sok helyre eljutó, közismertté váló) könyvek ugyan még mindig gyakran váltják ki a vásárló szülőből a vásárlást is eredményező „aha”-élményt, mégis több olyan illusztrátort tudnánk említeni, akik az utóbbi bő egy évtizedben váltak népszerűvé és elismertté. Szakmai elismerésnek ugyan egyelőre az IBBY (International Board on Books for Young People) magyar szekciója, a Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsának Magyar Egyesülete által évenként kiosztott az Év Gyermekkönyv Illusztrátora díj tekinthető, de mutatkozik igény és törekvés az alkotókban arra, hogy nemzetközi versenyeken is megméressék magukat, követve a külföldi gyakorlatot, ahol a szakmai díjazás segíti a megjelenést, vagy akár a könyv eladását is.

Szegedi Katalin a legnépszerűbb illusztrátorok egyike, akinek eddigi életművében megtalálhatjuk a klasszikus mesekönyvek illusztrációit. A tavalyi köny-

Baranyai (b) András:
Illusztráció
Winkler Róbert
Márton és Micike
a tűzoltóknál című
könyvéhez /
András Baranyai (b):
Illustration to the book
Márton és Micike
a tűzoltóknál
(Márton and Micike
at the Fire Brigade)
by Róbert Winkler
[Kolibri, 2013]

vei közül *A fűszerkatona – Hét földrész meséi* című kötethez (írta Finy Petra, Cerkabella, 2013) készült munkái több technika ötvözetéből jöttek létre. A meggyűjtemény különböző kontinensek, kultúrák meséinek megidézése: ehhez Szegedi Katalin kollázsokat készít el, amelyeken gyakran a saját festményei is csak mint az egyik komponens jelennek meg. A lefotózott képeken a tárgyak árnyéka is látható, ami túlmutat az illusztráció konvencionális kétdimenziós térélményén. A könyv borítója egy művészi kollázssá változtatott fűszerpolc, amely – mint ahogy a valódi fűszerpolcok – távoli tájak egzotikus ízeit foglalja magába, rendeli egymás mellé.

Szintén Finy Petra a szerzője a *Szívmadár* című könyvnek (Vivandra, 2013), amelyet méltatói művészeti albumnak neveztek, elsősorban a gyönyörű, szelős, nagyalakú, néhány helyen kihajtható oldalakkal ellátott, festménynek is beillő illusztrációiért, amelyek Rofusz Kinga munkái. A kozmikus, ősi szerelemről szóló mesékben megjelenik a(z elképzelt) tenger világa, amely már eddigi műveiben és *A sellő és a balász* című animációs filmjében is jelen volt. Ebben a kötetben az illusztrátor elsősorban pasztellszíneket használ, amelyeket kevés sötét színnel ellenpontosz, ezzel is fokozza a képek légiességét.

Teljesen más képi világot kapott *A Szárnyak és paták* című könyv, szintén Finy Petra tollából, Herbszt László illusztrációival (Kolibri, 2013). A szárnyas lovak, a mesében szereplő „pegaurok” világa felkínálja, hogy ismét valamilyen légies, lírai képi megfogalmazással találkozunk. Ehhez képest Herbszt László kontúros, realiztikus grafikái szépen ellenpontoszák a történet adta ábrázolási lehetőségeket. Az általa megteremtett világ „valódiságával” hat ránk. Herbszt László munkáinak nagy erénye az egységes, letisztult, egyedi stílus, amely nehezen rokonítható bárkiével a hazai illusztrátorok között.

Baranyai (b) András *Márton és Micike a tűzoltóknál* című könyve a Márton és Micike-sorozat második része (írta Winkler Róbert, Kolibri, 2013). A könyv alapötlete játékos ismeretterjesztés; ahogyan az első részben egy autószerelő műhelyben jártunk (ez a könyv volt a Szép Magyar Könyv 2012 verseny díjasa is), most a tűzoltóság mindennapjaiba pillanthatunk

bele a gyerekek. A témából adódóan a könyvnek domináns része az illusztráció: Baranyai András remekül ötvözi az általa kedvelt retrospektív képregényszerű és realiztikus elemeket, ezáltal adva a leíró jellegű illusztrációnak egyediséget, frissességet.

A 2012-es év IBBY-díjas illusztrátora Kárpáti Tibor. Tavaly jelent meg könyv alakban is 2011-es papírszínház története, a *Valentin – két szerelmes történet* (Csimota, 2013). Ebben a két, képekkel elmesélt történetben (kicsavart szerelmi történetek) az ábrázolás minimumával nyújtja a közlés maximumát: rajzai egyszerű vonalrajzok, a színei élénk alapszínek. Mégis, ezzel a behatárolt eszköztárral sikerül egyedi figurákat és egyéni, sajátos humorral fűszerezett történetet elmesélnie. A képekkel elmesélt történet működési elve rokonítható a filmekkel, vagy – persze – a képregényekkel is.

Az elmúlt év egyik legmerészebb, legformabontóbb illusztrációi Lackfi János *Kapjátok el Tüdő Gyuszt!* – *Versek felnőttek gyerekeknek és gyerekes felnőtteknek* című kötetéhez készültek. Lackfi illusztrátora ismét Molnár Jacqueline, aki megérezve a különös verseskötet hangulatát (egy tizenéves fiú lírai megfogalmazásai gyakran tabudöntőgető témákban), a tabudöntésre erősítve a tabunak, illegálisnak számító művészet, a street art, a graffiti vagy az art brut elemeit hasz-

Herbszt László:
Előzékkép Finy Petra
Szárnyak és paták című
könyvéhez (részlet) /
László Herbszt:
Illustration on the
frontispiece of the book
Szárnyak és paták
(Wings and Hooves)
by Petra Finy (detail)
[Kolibri, 2013]

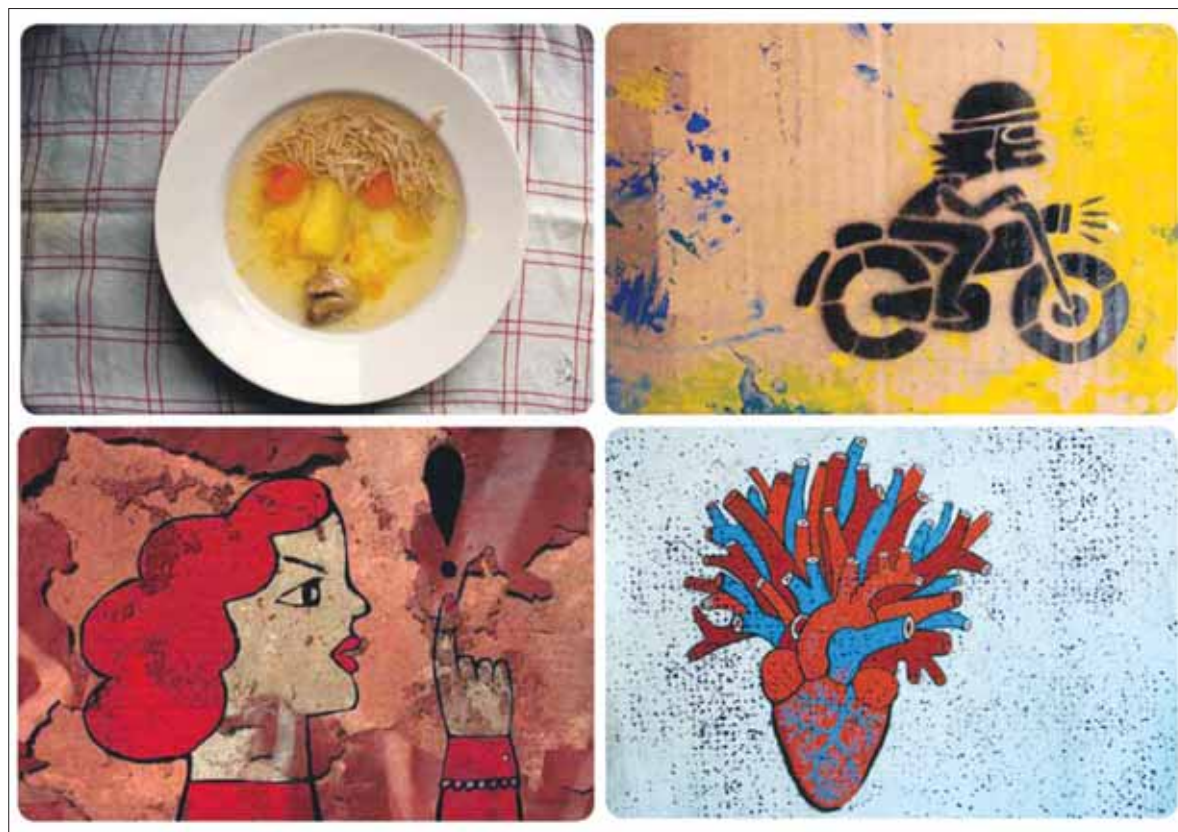
nálja fel. Mintha falragaszok, tagek fotóit látnánk, amelyek csak laza kapcsolatot tartanak fenn a versek szövegével. Inkább hangulati kapcsolatban áll egymással kép és szöveg, magunknak kell rájöttünk a kettő viszonyára. A könyv befogadása másfajta, a felnőttekre jellemző attitűdöt feltételez, amivel a gyermekben beavatás-élményt teremt meg (amely élmény szintén a taburól való beszéd velejárója is).

A tavalyi Weöres Sándor-centenárium alkalmából jelent meg a *Holdbeli csónakos* gyerekeknek átdolgozott változata (Berg Judit átdolgozása, Helikon, 2013). Az illusztrációk alkotója Keresztes Dóra, aki már a korábbi, színpadi bemutatóhoz is készített tartalmi elemeiben hasonló plakátot a műhöz. Itt, a könyvben a stilizált, archaikus világot élénk színekkel oldotta. Képein minden geometriai formából épül fel, azon-

ban a dekorativitáson túl az ábrázolt világ szakralitása is felsejlik. Keresztes Dóra kékje a végtelen kozmoszt juttatja eszünkbe, a figyelő szemmel ellátott égitestek az ősi hiedelmek vallásosságát sugallják számunkra.

Nehéz dolga van az illusztrátornak akkor, amikor egy klasszikust kell újfogalmaznia. Lázár Ervin életművét Réber László illusztrálta, tökéletes harmóniát teremtve kép és szöveg között. Az elmúlt évben napvilágot látott több olyan kiadás is, amelyben Lázár Ervin műveihez más jeles illusztrátorok készítettek képeket. *A manógyár* című könyvet azonban (Réber halála miatt) eredetileg Faltisz Alexandra illusztrálta. Most, újabb kiadásában (Helikon, 2013) Szalma Edit festett képeivel gondolhatjuk újra Lázár Ervin világát. Szalma Edit ebben a könyvben is teret ad az élénk színekkel való játéknak, láttatni meri az ecsetvonáso-

Molnár Jacqueline:
Illusztráció Lackfi János
Kapjátok el Tüdő
Gyuszt! –
Versek felnőtt
gyerekeknek és
gyerekes felnőtteknek
című könyvéhez /
Jacqueline Molnár:
Illustration to the book
Kapjátok el
Tüdő Gyuszt! –
Versek felnőtt
gyerekeknek és
gyerekes felnőtteknek
(Catch Julian Lung! –
Poems for Fully-grown
Children and Childish
Grown-ups)
by János Lackfi
[Móra, 2013]

Keresztes Dóra:
Borítóterv
Weöres Sándor
és Berg Judit
Holdbeli csónakos
című könyvéhez /
Dóra Keresztes: Cover
design to the book
Holdbeli csónakos
(Boatman in the Moon)
by Sándor Weöres
and Judit Berg
[Helikon, 2013]

kat, és nem riad vissza a teátrális hatást fokozó kép-elrendezéstől sem.

Valószínűleg újabb klasszikus páros együttműködésének vagyunk szemtanúi Darvasi László író és Koncz Tímea illusztrátor közös kiadványai kapcsán. A tavaly megjelent *A 3 emeletes mesekönyv* (Magvető, 2013) a második közös kötetük. Itt a szöveg és a kép játékos függőviszonyban van egymással: a képek mint ha gyors szemléltető ábrák lennének, könnyedek, játékosak, reflektálva a nyelvi-gondolati játékból felépülő mesére. Ebben a könyvben nagyon fontos, hogy a képek ne nyomják el a szöveget, hanem kiteljesítik azt, tegyék lehetővé a befogadónak is a játék lehetőségét. Ehhez az elváráshoz tökéletesen illeszkednek Koncz Tímea vonalrajzai, amelyek egyedi, különleges olvasmányélménnyé teszik Darvasi könyveit.

Fiatal tehetség Mészely Ilka, akinek tavaly két könyve is megjelent: a *Tigrisbukfenc* a felvidéki AB-Art kiadónál, amelyben Z. Németh István verseihez készültek illusztrációi. Képein keresetlen egyszerűséggel szólítja meg a gyerekeket, stílusa harmonikus és egységes, retró-utánérzéssel. Kicsit más képet mutat az *Atjáró Másvárosba* című könyvhöz (írta Magyarai Andreea, Kolibri, 2013) készült illusztrációs munkája. Itt egy meseregény illusztrálása volt a feladata, amit bravúrosan oldott meg két szín (fekete és narancsszínű) segítségével. Képei (a technikából adódóan) vonalközpontúak, és megjelenik rajtuk a közelmúlt formavilága, tárgyi kultúrája is.

WITTMANN ILDIKÓ
 újságíró

A fotókat a művészek bocsátották rendelkezésünkre.

Mészely Ilka:
Illusztráció
Magyar Andrea
Átjáró Másvárosba
című könyvéhez /
Ilka Mészely:
Illustration to the book
Átjáró Másvárosba
(Passage to Othertown)
by Andrea Magyar
[Kolibri, 2013]

A forma öröme

Németh János kerámiaszobrász 80 éves

■ A fővárostól távoli szülőföldjén – a különféle csoportosulásokból kimaradtan – alkotott jelentős életművet Németh János kerámiaszobrász. Ami Illyés Gyulának Ozora és Rácegrespuszta, Takáts Gyulának Kaposvár és Becehegy, Kodolányi Jánosnak az Ormánság, Petőfi Sándornak az Alföld, Csorba Győzőnek Pécs, Móra Ferencnek és Tömörkény Istvánnak Szeged környéke, Egry Józsefnek a Balaton, számos festőnek Nagybánya és Szentendre, az Németh Jánosnak Zalaegerszeg, Zala megye.

Az őrségi, göcseji fazekasok munkássága folytatójának tartja magát. Itt éltek és dolgoztak szülei, itt telepedett le a Pápáról a zalai megyeszékhelyre költözött nagyapa, Németh Gábor (Malonyay Dezső *A magyar nép művészete* című könyvének IV. kötetében [*A dunántúli magyar nép művészete. Veszprém, Zala, Somogy, Tolna*. Franklin Társulat, Budapest, 1912] megöröklítésre méltónak találta munkásságát), itt folytatta munkáját édesapja (az államosított kis kályhacsempegyárban), itt született Németh János is 1934-ben. Itt érettségizett a helyi gimnáziumban és csak a budapesti iparművészeti főiskolai tanulmányai idején ért távol a várostól.

Németh János ma már „egy darab” Zalaegerszeg. A sok ezer Németh János nevet viselő ember közül személyisége és művészete révén lett ő „a” Németh János. Nem véletlen, hiszen azok közé a mindinkább fogyatkozóknak tartozik, akiknek még elemi igényük az alkotótevékenység mellett *az emberi szó, a barátság*. Nem véletlenül köszönti a város utcáin számos ismerőse, tisztelője.

Sajátos – forgástestekből kialakított – stílusa egyéni szint hozott a változatos, gazdag magyar kerámiaművészetbe. A hengerek, kúpok, gömbök és azok félbevágott formái a keze alatt eddig nem vagy alig láttott alakokká állnak össze. Ezek a mértani formák és azok félmetszetei a fazekaskorongról leemelve, szinte alig változtatva formájukat, önálló életre kelnek a mester kezei nyomán. Köztéri szobraival, faliképeivel,

állatfiguráival, az aratókorsókat megújító plasztikáival nem akarja imitálni a szobrászatot, hanem a korong segítségével akarja megjeleníteni a gondolatot. *„Az agyagot érezni kell, mert az a keramikus alapanyaga és nem segédanyaga, s ettől lesz egyértelmű, hogy a szobor, dombormű csak keramikus keze munkája lehet”* – olvasható csaknem három évtizede megfogalmazott vallomásaiban. Ha műveit apró részleteiben nézzük, akkor az alkotásokon egyértelműen látjuk az arányok válto-

Németh János: Korsó apostolfigurákkal / János Németh: Jug with Apostle Figures [1970] fedőmázas kerámia, 1040 °C, magasság: 38 cm / glazed pottery, 1040 °C, height: 38 cm

Fotó: Zsófia Gyula

Németh János:
Savaria – dombormű,
Tüdőszűrő Állomás,
Szombathely /
János Németh: Savaria.
Relief. Chest Screening
Service, Szombathely
 [1977] *agyagmázás*
samott, 1100 °C /
clay-glazed chamotte,
1100 °C
 [300x400 cm]

Fotó: Zoltán Gyula

zását, amelyek így ki is emelik az aktuális közölnivalót, a kész műveket szemlélve azonban szinte észrevétlenek, mert a részletek együtt hatnak, együtt alkotják a művész szobrainak harmóniáját.

A Németh János-i művészetet alakító gyökerek a népművészetig, nemcsak a magyar, hanem az óceániai, afrikai, etruszk vagy a világ bármely táján született népi művészethez nyúlnak vissza. Alkotótevékenységében a népművészet szellemisége a megha-

tározó. „Egy igazi népi mester mindig önmagából indul ki. Számára semmi sem meghatározott. Amikor dolgozik, megszűnik körötte a világ. A saját fejével gondolkodik, a saját érzelmi világát vetíti ki” – mondta a hatvanadik születésnapján megjelent interjúban. Majd így folytatta: „Nézd csak a faragók domborműveit! A dohánytartó szelencéket, tükrösöket, mángorlókat! Rendkívüli érdekességük az ornamentalitás. Ezeken a munkákon semmi nem takar semmit, nincs perspektivikus ábrázolásmód. Nem

léteznek a térbeli ábrázolás sem. Itt minden alak egymás mellé van helyezve. A mi gondolkodásunk szerint – például – ha ábrázolok egy fát, s alatta az embert, akkor az embernek kicsinek kell lennie! De nem, a fa akkora, mint az ember! Ugyanez mondható el a térkitöltő elemekre is. Ugyanezt látom a kerámiákon is. Azok tisztasága, egyszerűsége, cicomamentessége úgy hat, mint bármely plasztika. Ezt tudom hasznosítani munkáimban. Ezt érdemes átvenni a modern szobrászatban, kerámiában is! Az én munkáimban is – például –, az Európa ebrablása, a Kentaur és a többi is, láthatod, hogy a léptékek, a formák önmaguk erejével hatnak. Ez nem természetes ábrázolás, ez nem természetes arány, hanem a forma megkívánta megjelenítés.” A főiskolai tanulmányokat folytató ösztöndíjas évben készített Kakas című munkája (az Iparművészeti Múzeum őrzi) már ezzel a technikával készült.

E fiatalon megtalált technika folytatására biztatta tanára, később atyái jó barátja, Borsos Miklós és a másik mester, László Gyula is. Mindketten kiállításainak megnyitóján több alkalommal is méltatták a keramikusok ősi mesterségét megújító, a magasművészetbe emelő munkásságát. Szívesen emlékezik tanárai közül Gádor Istvánra is. Az atyái barátok közé tartozik a szobrász Somogyi József, a tudós, illetve költő, író Keresztury Dezső, Takáts Gyula, Tatay Sándor, a kortársak közül Juhász Ferenc költő is. Közös főiskolai emlékeket idézhet Csekovszky Árpáddal, Schrammel Imrével.

Mestersége titkairól így vall: „Alapanyagom modricei agyag, sárisápi kaolin és samott-örlemény keveréke. Ebből jól formálható masszát készítek, amely 1100 fok körüli hőmérsékleten jól tömörítődik, a nedvet nem szívja magába, fagyálló. A plasztika külső felületét agyagmázzal vonom be. Szórást, öntést, festést egyaránt alkalmazok. A szükséges helyeken visszatörölök, ezáltal tónusgazdag lesz a felület. Ez az agyagmáz városlódi vörösgyag és színtelen mázfritt keverékéből készül. A szín égetett szírna és umbra.”

Pályakezdése nagypapa egykori műhelyében indult el. Kályhacsempéket, cégereket, festett tányérokat készített ő is, de hamarosan a korongolt darabokból összeállított figurák határozták meg tevékenységének fő irányát.

Juhász Ferenc szavaival ő a „föld-ember”. Zalaeger-

Fotó: Zoltán Gyula

szeg – legalábbis nyomaiban – még őrzi a természetközeli ember világát. Bizonyára ez is, meg a szülőföldhöz való hűség is nagy szerepet kapott abban,

**Németh János:
Meditáció kereszt alatt
/ János Németh:**

Meditation at the Cross

[1986] agyagmázás

samott, 1100 °C /

clay-glazed chamotte,

1100 °C [74x49cm]

**Németh János: Szent Rókus –
dombormű, Postabank-székház,
Zalaegerszeg / János Németh:
Saint Roch. Relief. Postabank
Centre, Zalaegerszeg**

[1995] agyagmázás samott,

1100 °C, magasság: 170 cm /

clay-glazed chamotte,

1100 °C, height: 170 cm

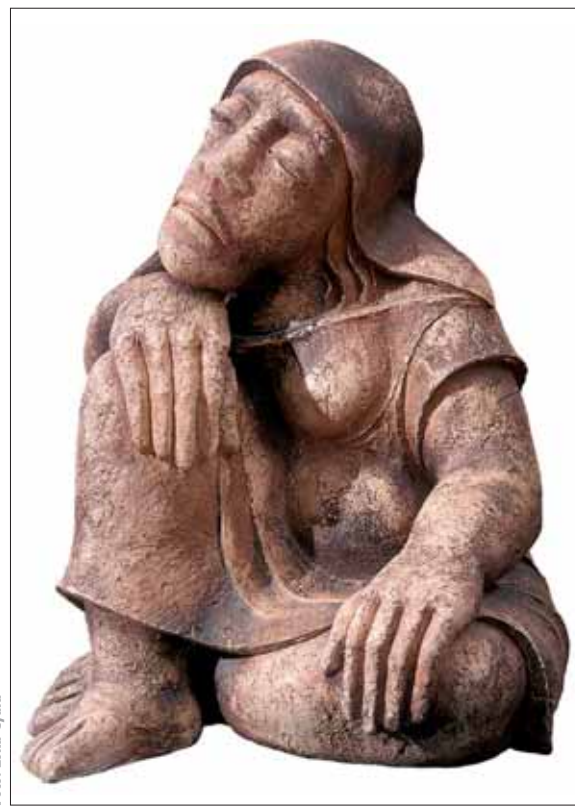
**Németh János: Pihenő nő /
János Németh: Woman Resting**

[1990] agyagmázás samott,

1100 °C, magasság: 50 cm /

clay-glazed chamotte,

1100 °C, height: 50 cm

Fotó: Zsóka Gyula

Fotó: Zsóka Gyula

hogy nem hagyta el szülővárosát, és a szülőváros is évtizedek óta büszkén vallja fiának, díszpolgárának. Munkácsy Mihály-díjas, érdemes művész. Hetvenötödik születésnapjára a zalaegerszegi Göcseji Múzeumban állandó kiállítással és egy elegáns album kiadásával tisztelegtek munkássága és embersége előtt. 2013-tól a Magyar Művészeti Akadémia tagja.

Németh János művészete a megbékélést, a derűt hirdeti. Alkotásai kifogyhatatlanul mesélnek, úgy, mint hajdanán a kukorica- vagy tollfosztók. Ebben a világban otthonosan mozognak a biblia, a mitológia hősei, hiszen azok akár a magyar népmesék közeli rokonai is lehetnének. Miért ne rabolhatták volna el a „magyar Dianát” (nálunk a fortélyos eszű legkisebb fiú nyeri el a királylány kezét), ki nem találkozhatott volna a huncut faunnal, kentaurral, a muzsikussal Pánnal, a szép sellő-lánnyal, a paradicsomi Ádámmal-Évával.

Fotó: Zsóka Gyula

Németh János:

**Csodaszarvas-legenda –
dombormű, díszkút,
Százhalombatta / János
Németh: The Legend of
the Miracle Stag. Relief.
Ornamental fountain,
Százhalombatta**

[2001] *agyagmázás
samott, 1100 °C /
clay-glazed chamotte,
1100 °C [20 m²]*

A mesék világától nem idegen a tragédia sem. Így természetesen nála is megjelenik a dráma, a tragédia – elsősorban a népi vallásosságot idéző keresztútjain, corpusain (több templomban is láthatók) –, amit „békévé old” a katarzis, az emlékezés.

Gyakran megformálta kedvelt szentjeit – elsősorban Szent Ferencet. Ikonosztázában ott van Kristóf, Rókus, Mihály, Kozma és Damján is.

A természet állatvilág és növények képében látható reliefjein, táljain. Megmintázott figuráival egy virtuális állatkertet be lehetne népesíteni.

Pannon világában békében együtt élhetne az orosz-
lán, a kígyó, a pávián, a medve – a lovakkal, a szarvas-

sal, sőt a „csodaszarvassal”, a vadkacsákkal, az agárral, a kecskével, a bivallyal és a madarakkal.

Állatszobrai is ugyanolyan plasztikai igénnyel készülnek, mint egyéb munkái. Nemcsak reliefjének fontos alakjai, hanem önállósult, „körbejárható” állatalakjai is személyiségek. Nem akarnak kedves, bohókás figurák lenni, hanem ugyanolyan fontos gondolatok hordozói, mint az emberi alakjai.

A faunát – elsősorban domborművein – körbeöleli a flóra: fák, különösen a fenyves, a virágok, a szőlő, a búza, a folyók. A nap, a hold és a csillagok is elmaradhatatlan jelképei munkásságának. A jelképek természetesen nem a Németh János-i életműben jelennek meg először. Ősrégiek – népdalainkat és népmeséinket elképzelni sem lehetne nélkülük. Németh János alkotásain is elsősorban ezek a jelképek a gondolat hordozói, így sokféle jelentéssel ruházta föl azokat: az éjszakából kibontakozó nappalt, az időt és időtlenséget, az örök megújulást, az életet és halált, a fényt, a sötétséget. Madarainak röpte az emberi életutat is jelentheti csakúgy, mint az örök emberpáré, Ádámé és Éváé. Sok alkotása életkép. A paraszti munkában megfáradt emberé, a párját váró asszonyé, a betlehemi születése. A múlt, a gyökerek nélkül (ez életrajzi könyvének is a címe) nem élhet békességben az ember önmagával, szétszóródik a nemzet. Múltunkat őrzik pásztoralakjai, a magyar történelem hősei.

Az ősi kerámiaművészetet megújító Németh János számára az ember, a *munkálkodó* ember a fontos. Még állatfigurái, növényei, az égitestek is emberarcúak. Bizonyára ezért lehet kerámiaszobraival a Dunántúl sok helységében, különösen Zalában, kitüntetetten Zalaegerszegen találkozni. Ma már közel hetven köztérén, középületben láthatók a munkái. Szívesen említi köztéri alkotásai közül a harkányfürdői domborművet, amelyen először, a szombathelyi *Savaria* reliefen pedig már *egyértelmű jellegzetességgel* jelent meg az a technika, amely munkásságát egyedivé emelte. Számos hazai galéria mellett a határon túl is (Lengyelországban, Németországban, Szlovéniában, Ausztriában)

Németh János: Ivó szarvas (a Csodaszarvas-legenda dombormű részlete) / János Németh: Drinking Stag (Detail of the relief The Legend of the Miracle Stag)

Fotó: Zsóka Gyula

megcsodálhatták alkotásait. India, Ausztrália, Finnország, Szlovénia magyarországi nagykövetségein Németh János-alkotások fogadják a betérőket. Csoportos kiállításokon számos országban „megfordult”, a keramikusok hazai és nemzetközi találkozóin Faenza-ban, Vallaurisban.

Életművében fontos helyet kapnak a szépséges plasztikákkal ékesített aratókorsók, amelyeket Kostyál

László „korsókra varázsolt legendák”-nak nevezett el. Ezeken a hajdani igen praktikus célokat szolgáló korsókon is megjelenik egyedi világa. A természet, a szakralitás, a népművészet és a mitológia egyaránt. Németh János nemcsak a földnek, hanem a szavaknak is mestere. *Gyökerek* címmel írta meg – egy, László Gyulától kapott albumba – családja történetét, jegyezte föl gondolatait a mesterségről, a művészetről.

Fotó: Zsóka Gyula

Németh János:
Neptun-kút,
Úttörőváros, Zánka /
János Németh:
Neptune Fountain,
Pioneer Town
(now Children and
Youth Centre), Zánka
[1979] agyagmázás
samott, 1100 °C,
magasság: 160 cm /
clay-glazed chamotte,
1100 °C,
height: 160 cm

**Németh János: Kecske /
János Németh: Goat**
[1993] agyagmázás
samott, 1100 °C,
magasság: 88 cm /
clay-glazed chamotte,
1100 °C,
height: 88 cm

Fotó: Zsóka Gyula

Ars poeticájából is békesség-óhajtás csendül ki:
„Számomra az agyagművesség nemcsak azt jelenti, hogy
beleszülettem egy olyan családba, ahol a nagyapámmal
kezdődött a mesterség. Mindig is csodáltam az ügyes kezű
embereket. Órákig álltam gyermekként a korongozó mel-
lett, nézve a születő, nagyhasú formákat, a szenvedélyes
munka szeretetével készült kályhákat és ma sem tudok
szabadulni e cserépízű formák melegétől. Csakhogy ezek az
egyor kiválóan használható, szép formájú edények nálam
most agyagsövek, gömbök, kúpok alakjában rendeződnek
szavakká és mondatokká. Az agyagszobrokban, dombor-
művekben valahol ott szunnyad, feszül a fazekasság. Am
korunkban a kemence helyett gáztűzhely használatos, a
lovass kocsin helyett autó robog az utakon. A cserépedényeket
is fémből készült konyhai tárgyak váltották fel. Nem lehet
többé régi funkciója aratókorsónak, lakodalmi fazéknak,

→
**Németh János:
Európa elrablása /
János Németh:
The Rape of Europa**
[1973] agyagmázás
samott, 1100 °C /
clay-glazed chamotte,
1100 °C [70x80 cm]

a műhelyem villanykemencéje sem pótolhatja a fatüzelésű
boglyákat. Az ősi formák tisztaságát, értékrendjét átmen-
teni e zaklatott, elgépiesedett világba nem kis feladat. Mert
a lényegüket kell felfedeznünk, s nem külsőségeiket másol-
ni. Ezt szeretném elérni, felmenőim munkáihoz bozzá-
telve a magam üzenetét, újrafogalmazva szándékainkat a
kerámia eszközeivel egy új világ viszonyai között.

Remélem, még tudja az ember érezni az agyag szépsé-
gét, melegét, varázsát. Talán még tud hinni az élet szép-
ségében, örömeiben. Abban bizakodom, hogy továbbra is
agyagsípok szólnak a szirénák helyett. Nem a házakból
gyúlnak kígyónyelvek, hanem a kemencében ropog a tűz
és melengeti a szíveket.

Nincs erőm a gonoszság, rúttság elé tükröt tartani, in-
kább a terrakotta melegével, az agyagformák békéjével
szeretnék figyelmeztetni. Ez ma is nagyon időszerű.”

GÁL JÓZSEF
szakíró

Fotó: Zsóka Gyula

Az utolsó virágzás

Szeccessziós óntárgyak az Iparművészeti Múzeum ötvösgyűjteményében

■ Kevés olyan művészettörténeti korszak van, melyben a tavasz szimbólumait változatosabban és gyakrabban használták volna, mint a 19–20. század fordulóján térhódító szeccesszió. Persze nem csak ez a szemet gyönyörködtető külsőség igaz a stílusra. Vannak ennél mélyebb rétegek is, melyek titokzatos lelki mélységeket tárnak fel. És ha már a titokzatosságnál tartunk: létezik egy anyag, amely ekkor élte újra fénykorát. Egy anyag, amely a felhasználásának új értelmet adott. Talán ma is arra vár, hogy ismét észrevegyék. Vajon az Iparművészeti Múzeum tárlatainak látogatói közül hányan ismerték már fel a lágy növényi formákat és ígéző nőalakokat megtestesítő tárgyakban az ezüsthöz hasonló ón zöldes fényét?

Ezt a kémiai elemet gyakran emlegetjük, nyelvünk is hűen őrzi létezését. Erre utal számos szólásunk:

„ónossá lesz” vagy „ne ónozz hidegen!”. Szembetűnő, hogy napjaink műtárgypiacán nagy számban fordulnak elő olyan óntárgyak, amelyek ára az ezüstművekkel vetekszik, hiába nevezik az anyagot a szegények ezüstjének. A jól ismert középkori típusok után csak a 19–20. század fordulóján készültek ismét kecses óntárgyak. A köztes évszázadokban eltűnni látszott, mivel nem képviselte az uralkodói pompa által megkövetelt értéket. Később az üveg- és a porcelánedények kiszorították a mindennapi használatból. Ez a könnyen megmunkálható anyag a szeccesszió korszakában újra előkerült, de már más funkciót testesített meg, mint korábban. Az alkotók felfedezték, hogy formálhatósága miatt a művészeti tárgyak területén újat mutathat. Az ón tulajdonsága lehetővé tette a kedvelt és jellegzetes ostorcsapásos motívumok, a lágy növényi

**Jules Desbois: Tollsár-tartó. Kivitelező:
Siot-Decauville Co. /
Jules Desbois:
Penholder.
Manufacturer:
Siot-Decauville Co.
Párizs, 1890 körül,
öntött ón, jelzett:
J. Desbois (Ipar-
művészeti Múzeum,
Budapest) / Paris,
c. 1890, cast tin,
signed 'J. Desbois'
(Museum of Applied
Arts, Budapest)
[4x11x28,5 cm]**

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Jules Desbois:
Dísztányér. Kivitelező:
Siot-Decauville Co. /
Jules Desbois:
Ornamental plate.
Manufacturer:
Siot-Decauville Co.
Párizs, 1892 körül,
öntött ón, jelzett:
J. Desbois (Ipar-
művészeti Múzeum,
Budapest) / Paris,
c. 1892, cast tin,
signed 'J. Desbois'
(Museum of Applied
Arts, Budapest)
[Ø 26,5 cm]

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

formák és az általában valamilyen természethez közeli helyen, lobogó hajjal, légies ruhában, ábrázoló arkifejezéssel, érzékletesen megjelenített alakok megformálását. A szecesszióra mégsem csak ez a természetes és igéző megjelenésmód jellemző. A stílusban egy ambivalens jelenség tűnik fel: felfedezhető benne

az érzékiség és a kifinomultság, ugyanakkor megtalálható az elmúlásra való utalás kifejezése is. Ehhez a hangulathoz kapcsolhatóak a tűnékenység motívumai, mint például a felhők, tengerhab, füst, szitakötők vagy kavargó indavonalak. A stilizált naturalista motívumvilág mellett esztétikai mélységeket hoztak

**Jules-Paul Brateau:
Dísztányér és pohár /
Jules-Paul Brateau:
Ornamental plate
and glass**

*Párizs, 1897 körül,
öntött, részben
mattított ón, jelzett:
Jules BRATEAU,
tányér: Ø 19,2 cm;
pohár magassága:
11,5 cm (Ipar-
művészeti Múzeum,
Budapest) / Paris,
c. 1897, cast tin,
partly delustrated, signed
'Jules BRATEAU',
plate: Ø 19,2 cm;
glass height: 11,5 cm
(Museum of Applied
Arts, Budapest)*

létre azok a művészek, akik plasztikus kifejezőmódjukhoz újra az önt használták fel alapanyagként. Nem csak ötvös- vagy szobrászati fogásokat alkalmazhattak, de lehetőség nyílt arra, hogy a festészetre jellemző finomságokat is átvigyék a kézzel fogható tárgyak testére. A legapróbb domborulatokat és mélységeket, a legfinomabb részleteket is képesek voltak kidolgozni, ez a szempont a szecessziós stílusban nem elhanyagolható. Az ón új virágkora összességében annak volt köszönhető, hogy beszerzése és kivitelezése nem volt túl költséges, valamint annak, hogy az anyag puritánsága, hétköznapiasága ellenére, a belőle alkotott tárgy egyedi és különleges értéket tudott megmutatni.

Az Iparművészeti Múzeum Ötvös Főosztálya kévéssé ismert, mégis gazdag óngyűjteménnyel rendel-

kezik. A kiemelt korszak ónművészetét főleg franciaországi, német és magyar műtárgyak képviselik. A kollekció létrejötté és az anyag újszerű felhasználásának felfedezése Radisics Jenő (1856–1917) egykori múzeumigazgatónak köszönhető. Az intézményvezető különös figyelmet szentelt a gyűjteménygyarapításra, ezáltal a műtárgyvásárlásra is. Munkásságának kiválóságát mutatja, hogy felismerte a korának új irányzataiban rejlő lehetőségeket. A bemutatott szecessziós ón műtárgyakat az 1900-ban Párizsban megrendezett világkiállításon a leghíresebb ötvösök munkáiból válogatta. A megvásárolt tárgyak kiválasztásának fő szempontja az volt, hogy azok technikai és művészi szempontból is újat hozzanak. A francia mesterek alkotásai közül Jules-Paul Brateau, valamint Jules Desbois dísztárgyai gazdagítják a múzeum gyűjteményét.

Beck Ö. Fülöp:
Díztányér. Kivitelező:
Beck Márton /
Fülöp Beck Ö.:

Ornamental plate.

Manufacturer:

Márton Beck

Budapest, 1900 körül,
öntött, domborított ón

(Iparművészeti
Múzeum, Budapest) /

Budapest, c. 1900,

cast, embossed tin

(Museum of Applied
Arts, Budapest)

[Ø 19 cm]

Az ón anyagának használatában a magyar művészek munkái közül Beck Ö. Fülöp díztányérja tűnik ki.

Az ónhasználat bemutatott utolsó virágkorának alkotásai biztató példák a kevésbé ismert területek feltárására.

SIPOS TÜNDE
művészettörténész

Az illusztrációkat az Iparművészeti Múzeum
gyűjteményi adatbázisából válogatta a szerző.

Jules-Paul Brateau: Asztaldísz, a Föld és a Víz allegorikus
ábrázolásával / Jules-Paul Brateau: Table decoration
with allegoric figures of Earth and Water

Párizs, 1890 körül, öntött, részben mattított ón, sárgaréz
betét, jelzett: Jules BRATEAU (Iparművészeti Múzeum,
Budapest) / Paris, c. 1890, cast tin, partly delustrated, brass
inlay, signed 'Jules BRATEAU' (Museum of Applied
Arts, Budapest) [13,5x20,5x28,5 cm]

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

Fotó: Áment Gellért / Iparművészeti Múzeum, Budapest

A tisztázatlan fogalmak tisztázása – az első bizonytalan lépés

■ A meglehetősen impresszionisztikus, és számos félreértéssel terhelt (mindjárt az első mondatban: az iparművészet nem műfajok elnevezése, hanem művészeti ágaké vagy ágazatoké) iparművészetfogalom-értelmezés* alapjainak tisztázásához elegendő fellapoznunk Marosi Ernő tanár úr négy évtizeddel ezelőtt lefektetett definícióját (*Bevezetés a művészettörténetbe*. Tankönyvkiadó, Budapest, 1973). E meghatározás szerint (amely bár hosszú, de mégis érdemes teljes terjedelmében idéznünk): „IPARMŰVÉSZET: az ide sorolható művességeket a képzőművészeti ágakat és az építészetet (artes maiores) a szabad művészetek rangjára emelő reneszánsz művészetelmélet éppúgy, mint korábban valamennyi művészetet, mesterségnek (l. artes minores; o. arti minori; fr. arts mineurs; n. Kleinkunst: kis-művészetek – főleg a középkorra alkalmazva) tekinti. Művészetként való elismerésükre a 19. század második felétől kezdve került sor. (Semper: technische Künste.) Az az elnevezésük, amely a magyar iparművészet, s a régebben vele együtt használatos művészi ipar kifejezésben tükröződik, megfelel az ipari produkció művészietlenségével szemben a kézműipar művészi kvalitását (Anglia: Arts and Crafts-mozgalom) hangsúlyozó elképzelésnek (n. Kunstgewerbe, Kunsthandwerk, Kunstindustrie; a. industrial art). Ez a felfogás a 20. században, amikor önálló művészeti ágként létezik a tömegtermelésben az iparművészet esztétikumát megvalósító ipari művészet, ipari formatervezés (a. industrial design; n. industrielle Formgebung) eleve időszerűtlenné vált, ezzel az iparművészet szó sem felel meg többé eredeti jelentésének. Más elnevezések, elsősorban a századforduló művészeti törekvéseit tükrözve, mindenekelőtt a művészetek nem „önálló”, hanem függő, járulékos jellegét, vagy dekoratív rendeltetését hangsúlyozzák, mint az alkalmazott művészet (fr. art appliqué; a. applied art; n. angewandte Kunst; or. prikladnoje iskusztvo), vagy a dekoratív művészet (o. arte decorativa; fr. art

décoratif; a. decorative art; n. dekorative Kunst) kifejezések.”

Nos, ez az alapos összefoglalás is jelzi, hogy az (ipar)-művészet változásait nem mindig követi a pontos fogalomhasználat, illetve hogy bizonyos korok vagy korszakok nem találják meg a művészeti praxis megjelölésére alkalmas nyelvi kifejezéseket. Az 1997-ben megjelent *Művészeti szótár* (Corvina Kiadó, Budapest) iparművészet-címszava az általános jellemzőket megragadván így fogalmaz: „iparművészet: azoknak a művészeti ágaknak az összefoglaló neve, amelyek – az építészethez hasonlóan – elsősorban gyakorlati célt szolgálnak, ám akár díszítettségükkel, akár az anyagok és arányok jó megválasztásával a használatot esztétikai élvezethez is juttatják. Az alkotó *néha* [*Kiemelés – W. T.*] maga valósítja meg a művet, ezt *kézművességnek* nevezzük (Craft), máskor csak a tervét készíti, ilyenkor ipari kivitelezésről van szó. A felhasznált anyag szerint beszélünk fémművességről, kerámia-, üveg-, textil-, ötvös-, bútorművészetéről stb. Jellemző, hogy az alfajok meghatározása bizonytalan, a képzőművészettől való elhatárolás még inkább, a régebbi korokban ez egyáltalán nem lehetséges.”

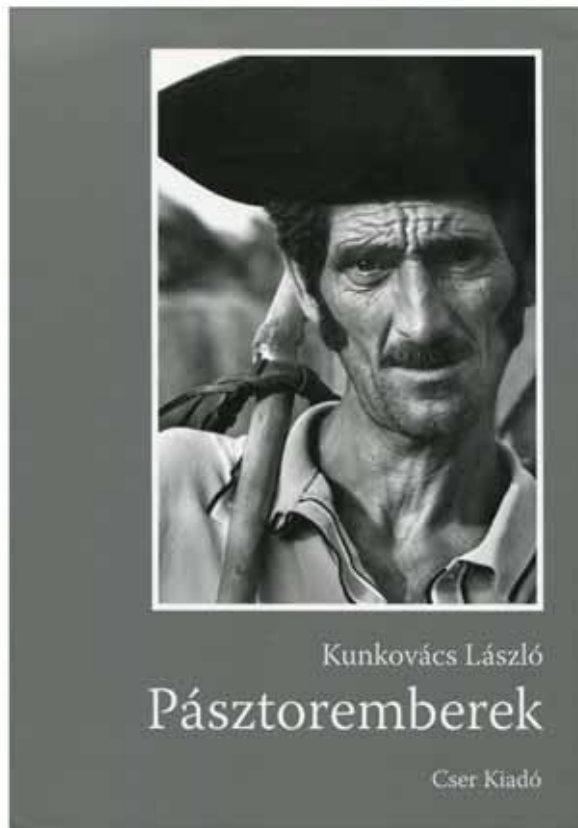
A tisztázatlan fogalmak és kategóriák tisztázása során tulajdonképpen még az első lépést sem tettük meg, és máris a problémahalmaz megoldhatatlanságának falaiba ütköztünk: a művészeti és az úgynevezett iparművészeti produktum sem szabványosítható termék a fogalmak szintjén sem. Gondoljuk meg: az alkotó *néha* valóban maga készíti el a homályos elvek és a felületes konvenciók szerint az ún. iparművészet körébe illeszthető művét, és amiként a fonál és a szövőszék, a fa és a gyalu, manapság ugyanúgy anyaga és szerszáma lehet a digitális jel és a számítógép, amelyek révén végső soron a megszülető alkotás egyszerre egyedi és sokszorosított, kézműves és iparszerű, autonóm és alkalmazott, járulékos és dekoratív, és mindez nem követhető egzakt fogalmak kreációjával és használatával. Úgy tűnik, az összefoglaló, általános érvényű fogalmak ideje végérvényesen lejárt – utalhatunk akár a „festészet”, a „szobrászat” vagy a „grafika” jelenkori jelenségvilágára is. A sokrétű, az egyediségeket hangsúlyozó, a részletező leírásokban és megjelölésekben bízhatunk csak.

WEHNER TIBOR
művészettörténész

* Hivatkozás
Simon Károly
*Tisztázatlan
fogalmak az
iparművészet
területén* című
vitaindítójára,
amelyet
a lap 2014/1.
számának
42–43. oldalain
közöltünk.
(A szerk.)

Kunkovács László: Pásztoemberek

■ Kunkovács László legújabb, rendkívül impozáns könyve egyszerre fotóalbum és néprajzi monográfia, vagyis *vizuális antropológiai munka*, melyben a kép és a szöveg egyenrangú. A kép nem illusztrál, a szöveg nem magyaráz, hanem mindkettő szerves együttesként nyújt ismeretet. Ez a műfaji sajátosság összhangban áll a szerző személyiségével, aki fotóművész és néprajzkutató egy személyben, és akinek fél évszázados munkásságát számos tematikus művészi fotókiállítás és néprajzi kiadvány dokumentálja. Nevéhez fűződik a fényképezés mint kutatási módszer következetes alkalmazása. Erről a jellegzetes kunkovácsi

módszerről ad tanúbizonyságot a *Pásztoemberek* című könyve. Amint a bevezetőben írja: „*Ebbe a könyvbe nem került beöltöztetési vagy megrendezett jelenet, se olyan, ami már a múzeumi, skanzenbeli megmutatást szolgálja, hiszen csak így kapunk forrásértékű képgyűjteményt. Minden fotója egy-egy valóságdarab, a képaláírásban megjelölt helyről és évből.*”

Hogy miről szól ez a könyv? Mindenről, ami a pásztorok életéhez tartozik, mégpedig a máig megőrzött archaikumokról, az ősök emlékét idéző hagyományokról, a több évszázados tárgyakról és munkaeljárásokról, de mindenekelőtt az emberekről, a pásztorok személyiségéről, mentalitásáról, egyéni jellemvonásairól, szemléletmódjukról, művészkedésükről, viseletükről, kézbeli tárgyaikról, a pásztori rendről, mindennapi életükről, a legeltetés tudományáról, az állatok gondozásáról, régi és mai pásztorünnepeikről. A szerző rendkívül sokféle ágazó érdeklődése a pásztorok életének minden fontos területére kiterjed, hihetetlenül gazdag ismeretanyagát mozaikképekben adja közre, hol tömör történetként, másutt alapos tárgyleírás formájában, majd színes életkép megidézésével, de mindig azonosulva vizsgálata tárgyával. Ez adja mondandója változatosságát, stílusának bensőséges jellegét, szemléletmódjának sajátosságát. S mindehhez a számos képszerű leíráshoz rendkívüli érzékeny látásmóddal készült fekete-fehér fényképek sora igazodik, egyenrangú kiegészítéseként vagy egyenesen kiteljesítéseként a leírtaknak.

Kunkovács László évtizedeken át járta az országot, valamint Ázsia távoli vidékeit, mindenütt rátalált valami sajátosra, jellemző momentumra, archaikus hagyatékra. Jó érzékkel rögzített mindent, ami hiteles, az életmód szempontjából lényeges, egyszóval *eredeti*. Ehhez arra volt szükség, hogy mindig azonosulni tudjon kutatási tárgyával, együtt érezzen a megkérdezettekkel. Kiváló zsánerképeihez kapcsolódó leírásaiban olykor a rá jellemző bölcselkedés, filozofálás is helyet kapott. Amint például az *Őnépítő egyedüllét* címszó alatt olvashatjuk: „*Pásztoraink szemlélődő, soba*

nem kapkodó természete a természet közelségéből és a kinti magányból fakad. Más lesz az az ember, aki, ha leheveredik, orra alá csap a mezei virág illata. Egyben látja az egész levegőget és a rajtuk kúszó, folyton változó formájú felhőkben gyönyörködhet. Éjszaka fölé borul a világmindenség kupolája, fényszennyezés nélküli teljes pompájában. Megkapják az embernek adatott mindenkori legnagyobb és elementáris erejű látványt, a csillagos eget. Ugye, most már értjük, honnan ered a világot egyben látó, kozmikus gondolkodásuk?”

A példákat hosszan lehetne sorolni. De térjünk vissza a könyv formai vonatkozásához. A 450 fekete-fehér fotót közreadó terjedelmes munka második felében a szerző személyes élményei alapján ad képet a Kárpát-medence csaknem minden tájegységének pásztorkodásáról, a tájra jellemző helyi sajátosságokról. Majd azok az ázsiai kutatóútjain szerzett tapasztalatai és egyedülálló fényképfelvételei következnek, amelyeket a mongol, kirgiz, kazak nomádok között szerzett rendkívüli fáradalmak és viszontagságok közepette. Ez a kivételes lehetőség és áldozatvállalás jó alapot adott a hazai pásztorkultúrával való összevetésre. Annak megtapasztalására, amit Györffy István néprajztudós közel egy évszázada feltételezett, hogy a

magyar alföld szilaj pásztorkodása nyugat-ázsiai gyökerű. Míg Györffy az 1920-as években reménytelenül tervezett szovjetunióbeli expedíciót a kazahsztáni nomád pásztorok közé, addig Kunkovács László ezt megvalósíthatta, és sokrétű személyes ismereteit a következőképpen foglalta össze: „*Mai pásztorkultúránkat eurázsiai tapasztalatokkal fölerősítve érthetjük meg igazán. Rálátás kell hozzá, és az a bölcsesség, amelyet Ázsia soha nem kapkodó, térben és időben tágassághoz szokott, szemlélődő lakóitól kapunk. Ázsia nagyobb léptékű gondolkodásra nevel, bölcsé tesz.*”

Végezetül felmerül a kérdés: mi az a kunkovácsi jellegzetesség, ami egyedivé teszi ezt a könyvet? A fekete-fehér fényképekből és az élményszerű, egyedi hangvételű szövegekből, azaz a „valóságdarabokból” egy a hagyományait őrző sajátos életforma teljességét bemutató színes tabló bontakozik ki az olvasó előtt. Mindennek maradéktalan megvalósításában a Cser Kiadó is fontos szerepet játszott, elsősorban Németh János művészi könyvtervezése és Gulácsi Aurélia szerkesztői munkája révén.

SELMECZI KOVÁCS ATTILA
etnográfus

(Cser Kiadó, Budapest, 2013. 368 p.)

Hírek

■ **Az új spektakulum** címmel élvonalbeli kortárs kínai képzőművészek munkáiból rendeztek tárlatot a MODEM-ben (Modern és Kortárs Művészeti Központ, Debrecen, Baltazár Dezső tér 1.). A 19 művész, többségében hatalmas méretű alkotásait bemutató kiállítás 2014. március 30-ig látogatható.

■ **Fiatal divattervezők Londonban.** A nemzetközi divathét, a London Fashion Week keretében rendezett International Fashion Showcase programon 2014. február 13. és 23. között harminc ország legtehetségesebb alkotói mutatkoztak be. A részvétel

feltétele volt, hogy diplomájuk nem régebbi négyévesnél, rendelkezzenek külföldi jelenléttel, és ha megrendelést kapnak, azt tudják teljesíteni. A magyar résztvevők: Tomcsányi Dóri, a Kele Clothing (Kele Ildikó), a The FOUR (Gálvölgyi Anett, Kormos Anna Zsófia, Miovac Márton) és a ZAKO (Domokos Mihály, Hidvégi Éva) az év folyamán New Yorkban, Párizsban és Milánóban is lehetőséget kapnak munkájuk bemutatására.

■ **A játék királyi út** – a 25+2 éves Kiss Áron Magyar Játék Társaság jubileumi konferenciát tart 2014. március 21–22-én. A szak-

mai eszmecserét kísérő játékkiállítás március 17. és 28. között látható a TIT Stúdió Egyesület épületében. (Budapest XI., Zsom-bolyai utca 6.)

■ **Válogatás Novotny Tihamér gyűjteményéből** – Festmények, szobrok, grafikák. 32 művész alkotásait bemutató kiállítást rendeznek 2014. március 5. és 27. között a Vízivárosi Galériában. (Bp. II., Kapás u. 55.)

■ **Áramkör 2.** címmel digitális alkotások láthatóak több mint hatvan művész munkáiból a tudomány, a technológia és a művészet kapcsolatára, valamint a kísérleti művek

bemutatására koncentráló A22 Galériában 2014. február 14. és március 28. között. (Bp. VII., Akácfa u. 22.)

■ **Gyulai Líviusz** grafikusművész válogatott munkáiból rendeztek kiállítást Székesfehérváron a Vörösmarty Színház Forrás Galériájában (Fő u. 8.) 2014. február 21. és március 17. között.

Fotó: Vörösmarty Színház Forrás Galériája, Székesfehérvár

Gyulai Líviusz: Bajnok / Líviusz Gyulai: Champion [1975] tollrajz / pen-and-ink [20x15,5 cm]

■ **Victor Vasarely** korai rajzai és grafikai tervei a **gyűjteményben** címmel kiállítás látható a Szépművészeti Múzeum Vasarely Múzeumában (Bp. III., Szentlélek tér 6.) 2014. február 14. és május 15. között.

■ **A Művek, mesterművek sorozat** keretében Gulácsy Lajos festőművész grafikáiból rendeztek kiállítást az Erdész Galériában. (Szentendre, Bercsényi u. 4.) A 2014. február 21-én nyitott tárlat április 20-ig látogatható.

■ **„Itáliában láttam”** – a Római Collegium Hungaricum emlékezete 1928–1943 címmel kiállítás nyílt 2014. február 21-én a Molnár C. Pál Múterem-Múzeumban. (Bp. XI., Ménesi út 65.) Az egykori római ösztöndíjasok alkotásaiból több mint ötven grafikát, szobrot, festményt mutatnak be a június 28-ig nyitva tartó tárlaton.

■ **Közös nevező** címmel a Fiatalok Fotóművészeti Stúdiójának tíz új tagja mutatkozott be a 2014. január 20. és március 23. között nyitva tartó tárlaton az ArtBázis kiállítótermében. (Bp. VIII., Horánszky u. 25.)

■ **Zsömpi – Kézműves-különlegességek a Bálnában 1.** A Budai Papírmerítő Műhely, a GuBo Design, a Nefer Design és a Beart Divatműhely mellett különös kis figurák, zsömpik is bemutatkoztak a Bálna Közraktár (Bp. IX., Fővám tér 11–12.) megnyitása után rendezett első kézműves-kiállításon és -vásáron. A zsömpi egyedi tervezésű, újrahasznosított anyagból készített magyar kézműves-design figura. Zsömlizsömpi nevű vörös cicájuk emlékére alkotta meg az első figurát Gulyásné Tokaji Tünde, s ezzel „műfajt”, márkát teremtett. A szedettvedett, maradék anyagokból varrt, gomb szemű kedves és mókás figurák egyre szapo-

Kézművesfigurák (zsömpik) / Hand-made design figures

Fotó: Zsömpi.hu

rodtak a keze nyomán, s ma már weboldala is van a világhíró zsömpinek, amit rosszkedvmulasztónak is érdemes nézegetni.

■ **A Tatabányai Múzeum új szerzeményei 2010–2013** címmel látható kiállítás 2014. február 13. és április 6. között a Közművelődés Házában. (Szent Borbála tér 1.)

■ **A XX. századi Szeged villanófényben** címmel kiállítás nyílt Szegeden a Fekete Házban. (Somogyi u. 13.) Az elmúlt század minden évtizedéből 10-10 fényképet mutatnak be a Móra Ferenc Múzeum gyűjteményéből, s az évtized-blokk mellé elhelyeztek egy-egy korabeli tárgyat is. A tárlat 2014. február 7-től március 31-ig tekinthető meg.

■ **Hihi Galéria – Hegedűs István** grafikusművész, karikaturista életművéből válogatott kiállítást rendeznek a Klebelsberg Kultúrkúriában. (Bp. II., Templom u. 2–10.) A tárlat 2014. március 11. és április 16. között látogatható.

■ **Iparjogvédelmi siker – magyar találmány marad az üvegbeton.** Az Európai Szabadalmi Hivatal Fellebbezési Tanácsának müncheni ülésén helybenhagyták a Felszólalási Tanács két évvel korábbi döntését, ezzel véget ért egy maratoni hosszúságú szabadalmi vita, és az üvegbeton Losonczy Áronhoz köthető európai szabadalma maradt érvényben. Az építészetben, belsőépítészetben új lehetőségeket kínáló, széles körben használható fényáteresztő beton a magyar innováció szimbóluma lett. Először 2003-ban állítottak ki egy ember-magasságú faldarabot a stockholmi Svéd Építészeti Múzeumban. A *Time* magazin 2004-ben az év legjelentősebb találmányának minősítette, azóta rengeteg szakmai elismerést, díjat nyert. A művészek érdeklődését is felkeltette az új technológia, közülük elsőként

**Fekete Zsuzsanna: Zebralit típusú
üvegbeton (szabadalom) / Zsuzsanna Fekete:
'Zebralit'-type glass concrete (patent)**

Fekete Zsuzsanna üvegművész kezdett el foglalkozni a fejlesztésével. Üvegbeton építőeleme, a *Zebralit* megnövelt fényáteresztő képességgel rendelkezik, és 2005-ben Magyar Formatervezési Díjat nyert.

■ **Ybl-emlékév** – A 200 éve született építész, Ybl Miklós tiszteletére csaknem 200 programot felvonultató emlékevet rendeznek, melyet a Nemzeti Kulturális Alap 100 millió forinttal támogat. 2014. április 3-án tartják a Várkert Bazár hivatalos megnyitónépszerűségét. A 2012-ben kezdődött felújítás

első üteme fejeződik be március végére. Elkészül az Ybl által tervezett részek felújítása, és az átadás napján három kiállítás nyílik. Az első Ybl munkásságát, a második a Várbazár felújítási munkálatainak dokumentációját, a harmadik a rekonstrukció alatt előkerült tárgyi emlékeket mutatja be. A rekonstrukció második ütemében az új részek építése zajlik, a Lánchíd utca teljes felújítása, valamint a dunai kikötő és a mélygarázs építése.

■ **Mandorla** – 2013 szenzációja. Világújdonság az új magyar találmány, a kétdimenziós, kreatív logikai játék. A szerényen háttérbe húzódó győri játékfejlesztő ötlete Wagner Richárd, a Jinjang.eu Kft. ügyvezető igazgatója személyében pártfogóra talált, így megkezdődött a Mandorla hazai gyártása és elindult a Rubik-kockával vetekedő világhír felé, mert a sok fejtörést okozó játék egyre népszerűbb külföldön is. A mandorlát alkotó egybefonódó két kör a szélén 120 fokban elfordítható, így a négyszögű

részek és a mandorlák (mandulaszemek) összekeverhetők. Az így kialakult „káoszt” nem könnyű visszarendezni az eredeti állapotra. Aki végképp nem boldogul vele, a kirakási segítséget (algoritmust) kérésre megkaphatja e-mailben.

■ **Szinte semmi és minden tökéletes** címmel Holy (Kocsi) Olga munkája látható 2014. február 6. és március 21. között a Jurányi Produkciós Közösségi Inkubátorház (Bp. II., Jurányi u. 1.) egy éve megnyílt, speciális koncepcióval rendelkező bemutató galériájában. A hatvan négyzetméteres kiállítótér falait fekete táblafestékekkel vonták be, erre a felületre a művész egy hét alatt készíti el táblakrétával a művét, ami lehet street art (graffiti), képregény, storyboard, nyomhagyó gesztusművészet, bármilyen grafikai műfaj. A kiállítás bezárásakor le-törlik a falról az előzőleg gondosan fotódokumentált alkotást. A fekete teremben bemutatkozó következő alkotó Szendrő Zsófia lesz.

Mandorla logikai játék / Mandorla. Logic toy

A MAGYAR IPARMŰVÉSZET
AZ ALÁBBI MŰZEUMOKBAN
ÉS KÖNYVESBOLTOKBAN KAPHATÓ:

Corvina Könyvesbolt

7621 Pécs, Széchenyi tér 8.

Cser Kiadó

1114 Budapest, Ulászló utca 8.

Fókusz Könyvruházak

1072 Budapest, Rákóczi út 14.

7621 Pécs, Jókai utca 25.

FUGA Budapesti Építészeti Központ

1052 Budapest, Petőfi Sándor utca 5.

Iparművészeti Múzeum, Könyvshop

1091 Budapest, Üllői út 33–37.

Írók Boltja

1061 Budapest, Andrássy út 45.

Klauzál13 – Könyvesbolt és Galéria

1072 Budapest, Klauzál tér 13.

Koller Galéria

1014 Budapest, Táncsics Mihály utca 5.

Líra Könyvesboltok

6000 Kécskemét, Hornyik körút 2.

8500 Pápa, Celli utca 11.

9700 Szombathely, Kossoth Lajos utca 8/3.

Magyar Nemzeti Galéria, Shop

1014 Budapest, Szent György tér 2.

Műcsarnok, Shop

1146 Budapest, Dózsa György út 37.

Nagytétényi Kastélymúzeum

1225 Budapest, Nagytétényi Kastélypark

Palmetta Design

2000 Szentendre, Bogdányi út 14.

Péter-Pál Galéria

2000 Szentendre, Péter-Pál utca 1.

Püski Könyvesház

1013 Budapest, Krisztina körút 26.

Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum

9021 Győr, Király utca 17.

Szépművészeti Múzeum, Shop

1146 Budapest, Hősök tere

Városi Képtár – Deák Gyűjtemény

8000 Székesfehérvár, Oskola utca 10.

KÜLFÖLDÖN TERJESZTI:

Batthyány Kultur-Press Kft.

H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel.: (1)489-0120, (1)212-5303

A folyóirat korábbi példányai
a szerkesztőségben megvásárolhatók.

Dear Reader,

■ In Issue 2, special attention is paid to the reporting exhibition of the László Moholy-Nagy Design Grant and of the Lajos Kozma Crafts and Design Scholarship holders, 2013, mounted at the Museum of Applied Arts, Budapest, between 21 February and 6 April 2014. A new cooperation contract provided by the Herend Porcelain Manufactory for the grantees since 2013, has opened new perspectives for young designers, as manifested in Ágnes Giba's superior, young and dynamic Herend porcelain product family, successfully amalgamating a world-famous traditional technology with modern requirements.

A selection of the best illustrations to children books published in 2013, has been provided by Ildikó Wittmann, journalist of the children's magazine *Csodaceruza*, with special focus on novel, 21st-century trends, set by young illustrators.

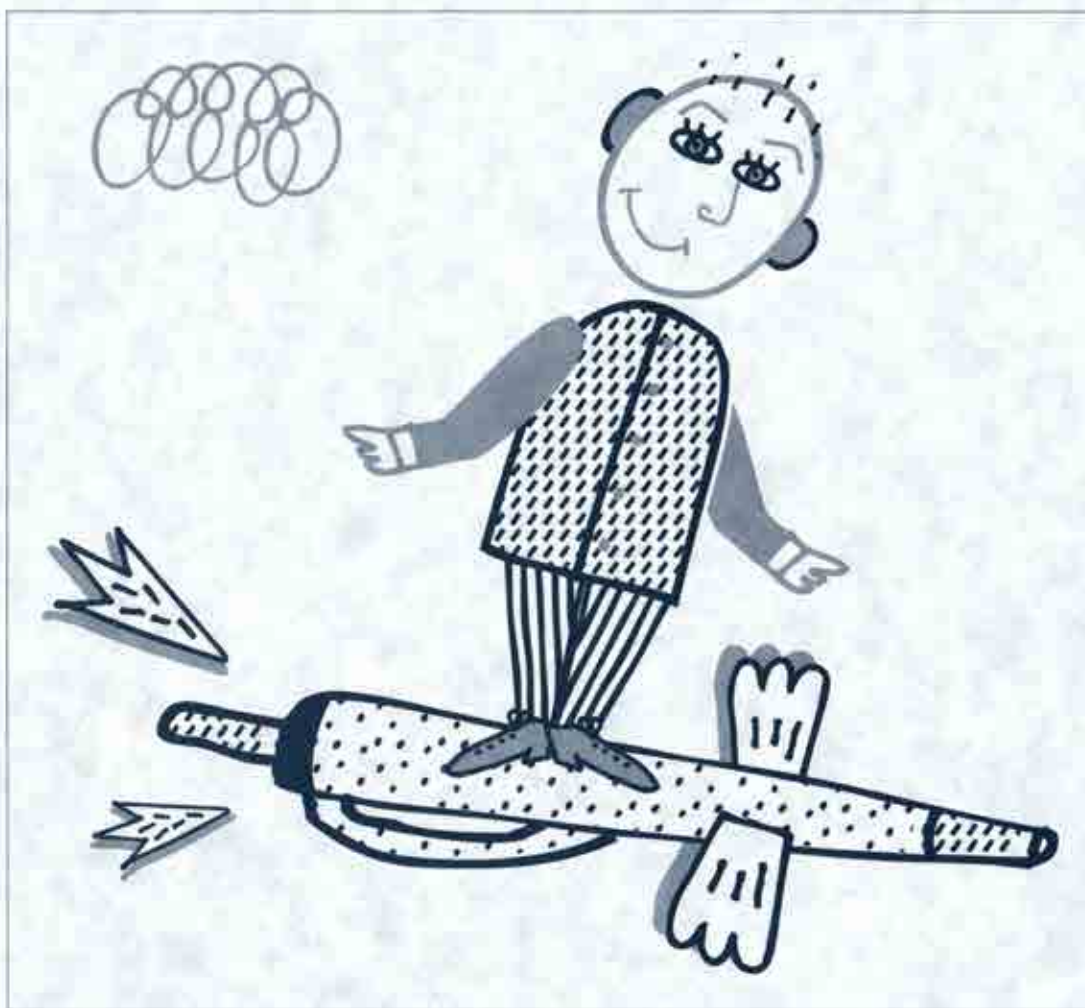
A further glimpse into the core basis of the Museum of Applied Arts in Budapest is offered by art historian Tünde Sipos, introducing representative Art-nouveau tin objects from the Metalwork Collection in her article entitled 'The last blossom'.

Heartfelt congratulations to ceramic sculptor János Németh for his 80th birthday! The oeuvre of the artist still continually creating newer and newer unique, clay-glazed chamotte figures raising our awareness of peace and silence within an accelerating world, is outlined in a review article by art critic József Gál.

In our Debate section launched in Issue 1, with the aim to clearly define concepts in craft and design, major problems are reflected by art historian Tibor Wehner.

In the Books section the volume *Pásztoremberek* (Herdsmen) by photo artist and ethnographer László Kunkovác (Cser Kiadó publishing house, 2013) is reviewed by ethnographer Attila Selmeczi Kovács, featuring the author's unique, interdisciplinary approach to his topic, combining aspects of photography and ethnography.

ÉVA KISS
Editor-in-Chief

Koncz Tímea: Illusztráció Darvasi László A 3 emeletes mesekönyv című könyvéhez /
Tímea Koncz: Illustration to the book A 3 emeletes mesekönyv (The 3-storey Book of Tales) by László Darvasi [Magvető, 2013]

nka
Nemzeti Kulturális Alap

MMA
MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

A folyóirat ára: 750 Ft